БУТУН ДУН'Е ПРОЛЕТАРЛАРИ, БИРЛАШИНГИЗ!

ТОШКЕНТ ҲАҚИҚАТИ

УЗБЕКИСТОН КП ТОШКЕНТ ОБЛАСТЬ, ШАҲАР КОМИТЕТЛАРИ, МЕҲНАТКАШЛАР ДЕПУТАТЛАРИ ОБЛАСТЬ ВА ШАҲАР СОВЕТЛАРИНИНГ ОРГАНИ

№ 94 (325)
13 МАЙ ЖУМА 1955 ЙИЛ
БАҲОСИ 20 ТИЙИН.

БУГУНГИ СОНДА:

Областимиз меҳнаткашлари янги заёмга зўр уюшқоқлик ва бирдамлик блан ёзилмоқдалар (1-нчи бет).
Тинчлик тарафдорларининг бешинчи Бутуниттифоқ конференцияси (1-нчи бет).
Европада тинчлик ва хавфсизликни та'минлаш юзасидан Европа давлатларининг Варшава кенгашида 1955 йил 11 майда Н. А. Булганин баёноти (2 ва 3-нчи бетлар).
Европа давлатларининг Европада тинчликни ва хавфсизликни та'минлаш юзасидан чақирилган Варшава кенгаши (3 ва 4-нчи бетлар).
Европада тинчликни ва хавфсизликни та'минлаш юзасидан Европа давлатлари Варшава кенгашининг 12 майдаги мажлиси тўғрисида ахборот (4-нчи бет).
Польша министрлар советининг раиси Ю. Циранкевич ҳузурида қабул маросими (4-нчи бет).
СССРнинг Берлиндаги элчихонасида Совет Иттифоқи Ҳукумат Делегацияси шарафига қабул маросими (4-нчи бет).
КОНСУЛЬТАЦИЯ: **В. Массино** — Маккажўхорини яхши парвариш қилайлик (4-нчи бет).

Ғўза парваришини ҳартомонлама кучайтириш—шу куннинг муҳим вазифаси

Областимиз пахтакорлари партия ва ҳукуматимизнинг кундалик ғамхўрликларига таяниб, мўл ҳосил учун курашнинг дастлабки даврини — чигит экишни муваффақиятли ўтказдилар. Бу йилги кўкламда об-ҳавонинг ноқулай келиши — шунинг натижасида юз берган қийинчиликлар зўр матонат блан енгилди. Бу қийинчиликларни бартараф қилишда партия, ҳукуматимиз етказиб бераётган кучли техниканинг ҳал қилучи роль ўйнаганлигини алоҳида кўрсатиб ўтиш керак. Колхоз ва совхозларда ер текислаш машиналари, экиш тракторларининг етарли миқдорда бўлиши ва уларнинг юқори унум блан ишлаши, колхозчилар, совхоз ишчилари ва механизаторларнинг фидокорона меҳнати экиш кампаниясини қисқа вақт ичида, сифатли қилиб ўтказиш имкониятини берди.

Бу йил чигит катта майдонларга эрта муддатларда экиб олинган бўлса ҳам, кетма-кет бўлган совуқ даставвал ёш ғўзаларга зарар етказди, кейинчалик эса ердаги чигит чирийбошлади. Мўл ҳосил етиштиришга астойдил бел боғлаган азамат пахтакорлар ва механизаторлар табиий қийинчиликлар олдида саросимага тушиб қолмадилар, ишни бўшаштирмадилар. Улар вақтни ҳам ғанимат билиб, зарур далаларга дарҳол чигит экишга киришдилар. Зўр уюшқоқлик блан бошланган бу иш деярлик барча районларда жуда қисқа вақт ичида бажарилди.

Дастлабки кунларда экилган ва сақлаб қолинган ҳамда совуқдан кейинги экилган чигитлар қарийб барча майдонларда текис униб чиқмоқда. Илғор колхоз ва совхозлардаги яшил квадратларда ғўзанинг барқ уриб ўсаётганлиги айниқса қувончли бир ҳолдир. Оққўрғон районидаги «Ленинобод» колхозида квадрат-уялаб экилган ерлардаги чигит биртекис униб чиқди. Ҳозир ана шу майдонларда механизаторлар ғўзани узунасига ҳам, кўндалангига ҳам культивация қилмоқдалар. Тўрт томондан юмшатилаётган ёш ғўзалар соғлом ривожланиб, кун сайин бўйига-бўй қўшмоқда. Пискент районидаги 1-нчи, Гулистон районидаги 1-нчи МТСлар зонасидаги илғор колхозларда ҳам квадрат-уялаб экилган далаларда ғўза парвариши сифатли ўтказилмоқда.

Афсуски, илғорлар даласида амалга оширилаётган тадбирлар, улардаги мўл ҳосил етиштириш учун бўлаётган ҳаракат айрим район, колхоз ва совхозларда қўлланилмаётир. Шунинг натижасида бу районларда дала ишлари кечиктириб юборилмоқда, ғўзанинг нормал ривожланиши учун қулай шароит яратиб берилмаётир. Ўртасарой райони чигит экишни биринчилар қаторида тугаллаган бўлса ҳам, совуқдан кейинги қайта экиш даврида район колхозларида саросимага тушилиб, экиш сифати бузилди. Дастлабки пайтда квадрат уялаб чигит экилган майдонларнинг бир қисмига кейинги навбатда чигит оддий усулда экилиб, катта хатога йўл қўйилди. Район партия комитетининг биринчи секретари ўртоқ И. Юнусов, бу хатолик механизация асосида ягана қилинган пайтда тўғриланади, деб ўзини ҳам колхоз раҳбарларини ҳам юпатмоқда. Броқ у ва райондаги бошқа раҳбар ўртоқлар ишнинг бошдан бузилиши ҳосилнинг камайиб кетишига сабаб бўлишини, бунинг устига кўп меҳнат сарфланиб, пахтанинг таннархи белгиланган миқдордан ошиб кетишини ҳисобга олмаётирлар.

Қолган майдонларда чигитни текис ундириб олиш блан ҳамма ерда ғўза парваришини зўр уюшқоқлик блан оммавий равишда кучайтириб юбориш вақти келди. Аммо, кўпгина МТСларнинг трактор парки дастлабки ғўза парваришини ўтказишга тўла тайёр эмас. Бекобод районидаги 2-нчи, Мирзачўл районидаги 2-нчи МТСларда мавжуд «универсал»ларнинг ярмидан кўпига шу вақтгача культиватор тиркаб бўлинмаган. Ваҳоланки, шу МТСлар хизмат қиладиган колхозларда, катта-катта майдонларда яганабоп ва ҳозирги кунларда культивация қилинадиган ғўзалар бор. Тракторларга культиватор тиркашни тезлаштириш юзасидан МТСларнинг директорлари ҳам, район партия ва совет ташкилотларининг раҳбарлари ҳам етарли даражада иш қилмаётирлар.

Бу вазифаларнинг қониқарли бажарилишини та'минлаш соҳасида область қишлоқ хўжалик бошқармаси (бошлиғи ўртоқ Молчанов) айниқса пассивлик кўрсатмоқда. Квадрат-уялаб чигит экилган пайкалларда ишлашга мўлжалланган культиваторлар шу вақтгача белгиланган жойларга етказиб берилмаётир. Чиноз районидаги МТСда НКУ культиваторлари етарли бўлмагани сабабли колхозларда механизация асосида культивация қилишга, ғўза парваришига чинакамига киришилмаган.

Ҳозирги кунларда ҳарбир минутдан тўла ва унумли фойдаланиб, ягана ҳамда ғўза парваришини кучайтириб юборилмаса, чигит экиш кунларида юз берган кечикиш давом этиб, ғўзалар ўсишдан қолади. Маҳаллий партия ва совет ташкилотларининг раҳбарлари ҳозирги аҳволни тўғри ҳисобга олиб, ҳарбир дала ишларининг ўз вақтида ва сифатли ўтказилиши юзасидан зарур тадбирлар белгилаши, бу тадбирларнинг амалга оширилиши устидан системали контроль олиб боришлари керак.

Шу нарсани унутмаслик зарурки, қолоқ ва камҳосил колхозларга ҳозирги кунларда техника ва бошқа жиҳатдан етарли даражада ёрдам берилмаса, уларнинг ишидан кун сайин хабардор бўлиб турилмаса, уларни илғор колхозлар даражасига етказиб олиш яна қийин бўлиб қолади. Ваҳоланки, бундай колхозлар бизнинг областимизда анчагина бор. Район партия комитетларининг секретарьлари ва район ижроия комитетларининг раислари қолоқ колхозлар иши блан шахсан ўзлари шуғулланишлари, зарур бўлиб қолганда ишнинг тепасида дарҳол амалий ёрдам уюштиришлари керак. Камҳосил колхозлар ҳеч бўлмаса ўртача колхозлар даражасига етказиб олинса, ҳарбир районда ҳосилни анча ошириш мумкин бўлади.

Ҳарбир далада белгиланган миқдорда ғўза тупларига эришиш мўл ҳосил етиштиришда асосий шартлардан биридир. Бунга эришмоқ учун шу кунларда астойдил ишлаш, ягана ва ғўзанинг дастлабки парваришини муваффақиятли ўтказиш керак. Гектарнинг тўлиқ бўлиши учун кураш ҳарбир колхоз, совхозда асосий вазифа қилиб қўйилмоғи ва бунга эришиш учун ҳамавақт кураш олиб борилиши зарур.

Колхоз ва совхозларда гектар тўлалигига эга бўлиш учун очиқ ҳавода кўчат ўстириш жуда муҳимдир. Сирдар'ё районидаги Охунбобоев номли колхоз ҳар йили бу масалага алоҳида э'тибор қилаётганлиги учун далаларда белгиланган миқдорда ғўза кўчатлари ўстирилмоқда, ҳосил муттасил оширилаётир. Бу тажрибани областимиздаги барча колхоз ва совхозларга кенг ёйиш, чигити хато чиққан қаторларга ўтқазиш учун кўплаб ғўза кўчати тайёрлаб қўйиш зарур вазифалардандир.

Колхоз ва совхозлар даласида ишлаётганлар учун қулай шароит яратиб бериш, уларга маданий-маиший хизмат кўрсатишни яхшилаш иш сур'ати ва сифатини оширишда ҳал қилучи аҳамиятга эга. Колхоз правлениелари, совхозларнинг раҳбарлари колхозчилар, ишчилар, механизаторлар учун даланинг ўзида иссиқ овқат ташкил қилиб беришлари, партия ташкилотлари эса улар ўртасида оммавий-тушунтириш ишларини мунтазам олиб боришлари, шу йўл блан ҳарбир колхозчи ва совхоз ишчисининг механизаторнинг тўла ва унумли меҳнат қилишига эришишлари лозим. Ягана ва ғўза парваришида намуна кўрсатиб ишлаётган ҳамда юқори кўрсаткичларга эришаётган колхозчилар, универсалчиларни моддий жиҳатдан рағбатлантириб туриш, уларнинг тажрибасини бошқаларга кенг ёйиш ишда муваффақият келтиради.

Очиғини айтиш керакки, бу йил асосий майдонлардаги ғўза ўтган йилдагига қараганда ривожланишдан 12 — 15 кун орқада қолмоқда. Ана шу кечикишни бартараф қилиш, ғўзаларнинг нормал ривожланишини та'минлаш учун барча куч ва техникани тўла сафарбар этиш, ғўза парвариши ҳамда яганани ҳартарафлама кучайтириб юбориш зарур. Барча колхоз ва совхозларда 20 майгача ғўзаларни яганадан чиқариш, 25 майгача биринчи парваришни тугаллаш ҳозирги кунлардаги энг муҳим ва ҳал қилучи вазифалардандир.

Дала ишларини намунали уюштириб, ҳарбир универсалчи ва пахтакорнинг унумли, сифатли меҳнат қилишига эришайлик. Шундагина биз ғўзанинг иккинчи парваришини 5 июньгача тамомлаб, уни 10 июньгача шоналатиб олишга муваффақ бўламиз. Колхоз правлениелари, партия ташкилотлари, совхоз ва МТСларнинг директорлари барча техникани ҳамда пахтакорлар, механизаторлар оммасини ана шу вазифани шараф блан бажаришга тўла сафарбар этишлари керак.

Тошкент тўқимачилик комбинатининг 2200 ишчиси бешйиллик топшириқни бажарди

И. В. Сталин номли Тошкент тўқимачилик комбинатининг кўпмингли коллективи мамлакатимиз тараққиёти бешинчи бешйиллик планини муддатидан илгари бажариш учун бошланган умумхалқ мусобақасига қўшилиб, меҳнатда янгидан-янги ғалабаларни қўлга киритмоқда. Комбинат ишчилари, инженер-техник ходимлари ва хизматчилари меҳнат унумдорлигини ошириш, тайёрланаётган маҳсулот сифатини тинмай яхшилаш ва шу асосда мамлакатга кўплаб юқори сифатли турли хил газламалар, ип маҳсулотлари етказиб бериш учун курашмоқдалар.

Комбинат фабрикалари ўртасидаги социалистик мусобақа тобора кенг қулоч ёймоқда. Комбинатнинг 2200 ишчиси ҳозирнинг ўзидаёқ бешинчи бешйиллик планни бажариб, келгуси бешйиллик ҳисобига маҳсулот бермоқда. Булар орасида учинчи йигирув фабрикасининг ишчиси, комсомол а'зоси Папст, 1-нчи фабриканинг ишчиларидан Панченко, Рябинина, Иванова, Чернецкая ва бошқа ўртоқлар бор.

Областимиз меҳнаткашлари янги заёмга зўр уюшқоқлик ва бирдамлик блан ёзилмоқдалар

Пахтакорларнинг сўзи

ОРЖОНИКИДЗЕ, 11 май (ЎзТАГ). «Қизил Ўзбекистон» колхозининг а'золари янги Давлат заёмининг чиқарилганлиги тўғрисидаги хабарни пахта далаларида эшитдилар. Барча далаларда ҳосил учун қизғин кураш олиб борилаётган эди: ғўза қатороралари ишланмоқда, ғўзаларга ўғит солинмоқда ва суғорилмоқда эди.

Янги заём тўғрисидаги ахборот эшиттирилгандан кейин кўп ўтмай дала шийпонларида юзларча колхозчилар йиғилдилар.

8-нчи бригада бошлиғи Раҳмон Каримбеков йиғилганларга қарата бундай деди:

— Янги заём давлатимиз манфаатларини кўзлаб, бутун совет кишилари манфаатларини кўзлаб чиқарилди. Заём маблағлари оғир индустрияни янада ривожлантиришга, Ватанимиз қудратини мустаҳкамлашга, меҳнаткашлар фаровонлигини оширишга сарфланади. Бу маблағларнинг катта қисми колхоз ишлабчиқаришини янги техника блан қуроллантиришга сарфланади. Шунинг учун ҳам биз ҳаммамиз ўз жамғармаларимизни жонажон давлатимизга мамнуният блан қарз берамиз.

Бошқа далачилик бригадаларида ҳам йиғилишлар катта активлик блан ўтди. 7-нчи бригада а'зоси Зуфар Ҳакимов йиғилишда бундай деди:

— Биз, колхозчилар заём маблағларининг қаерга сарфланишини яхши биламиз. Халқимизнинг давлатга қарз берилган меҳнат жамғармалари партия ва ҳукумат томонидан белгиланган қишлоқ хўжалигининг барча соҳаларини кескин ривожлантиришга қаратилган улуғвор программани муваффақиятли бажаришга ёрдам беради. Янги заёмга ёзилиб, биз бу йил ҳар гектар ердан 40 центнердан пахта ҳосили етиштиришга сўз берамиз.

Кўпгина пахтакорлар янги заёмга қанча суммада ёзилган бўлсалар, шу суммани нақд тўладилар.

Оржоникидзе районидаги барча колхозларда заёмга ёзилиш бирдамлик блан ўтмоқда.

Оржоникидзе районидаги Маленқов номли колхоз а'золари СССР халқ хўжалигини ривожлантириш янги Давлат заёмининг чиқарилиши тўғрисидаги хабарни зўр хурсандчилик блан кутиб олдилар. **Суратда:** колхоз а'золари янги Давлат заёмига ёзилмоқдалар.

Б. Умаров фотоси.

Зўр уюшқоқлик блан

Калинин районининг колхозчи деҳқонлари Ҳукуматимизнинг янги заём чиқариш тўғрисидаги қарорини баланд руҳ блан кутиб олдилар. Юқори ҳосилли Ворошилов номли колхоз а'золарининг йиғилишида сўзга чиққан ҳосилот советининг раиси ўртоқ М. Юсупов бундай деди:

— Қишлоқ хўжалигини ривожлантириш ва мамлакатимиз мудофаа қувватининг тобора мустаҳкамлаш оғир саноатни тўхтовсиз тараққий этдиришга боғлиқдир. Бизнинг меҳнат қилиб топган пулимиз тинчликни абадий сақлашга хизмат қилади. Мен ҳукуматимизнинг янги заём чиқариш тўғрисидаги қарорини чин қалбимдан ма'қуллайман ва тинчлик заёмига 5000 сўм миқдорида ёзиламан.

Ленин номли колхоз а'золари ҳам янги заёмга ёзилишда зўр активлик кўрсатиб, районда биринчи бўлиб заёмга ёзилиб бўлдилар. Молотов номли пахтакор колхоз а'золари 550 минг сўмга ёзилиб пулини нақд топширдилар. Ворошилов номли колхоз раиси, Социалистик Меҳнат Қаҳрамони Ғ. Абдуллаев 8 минг сўмга ёзилди. Будённий номли, Сталин номли ва бошқа колхозларнинг бирқанча а'золари янги заёмга зўр хурсандчилик блан ёзилдилар. Заёмга ёзилишнинг биринчи куниёқ район бўйича 2 миллион 234 минг сўм пул нақд топширилди.

Район саноат комбинатининг коллективи янги заём чиқариш тўғрисидаги Ҳукуматимиз қарорини ярим йиллик ишлаб чиқариш планини муддатидан илгари бажариш блан кутиб олди.

Районда заёмга ёзилиш давом этмоқда.

Тўқимачиларнинг бирдамлиги

Тошкент Сталин номидаги тўқимачилик комбинатининг коллективи СССР Министрлар Советининг СССР халқ хўжалигини ривожлантириш заёмини чиқариш тўғрисидаги қарорини қизғин кутиб олди. 1-нчи йигирув-тўқув фабрикасида тўқувчи Л. Борисова ўз нутқида йиғилганларнинг фикрини яхши ифода этди. У бундай деди:

— Биз янги заёмга ёзилиш блан КПСС Марказий Комитети январь Пленуми қарорларида партия томонидан қўйилган улуғвор вазифаларни амалга оширишга ёрдам берамиз. Бизнинг жамғармаларимиз социалистик экономикани янада ривожлантиришдек умумхалқ ишига хизмат қилади. Бутун дун'ёда тинчликнинг таянчи бўлган жонажон Ватанимиз янада гўзалроқ ва бадавлатроқ бўлсин.

Шу фабриканинг 2-нчи тўқув цехида мастер ёрдамчиси бўлиб ишловчи А. Қаршибоев бундай деди:

— Мен фабрикада жуда кўп вақтдан бери ишлайман. Янги заём коммунистик қурилиш соҳасидаги муваффақиятларни кўпайтиражагидан хурсандман. Заёмга якдиллик блан ёзилиб ва фидокорона меҳнат қилиб, жонажон давлатимизнинг қудратини янада оширамиз.

Комбинатдаги бошқа фабрикаларда ҳам кўпкишилик йиғилишлар бўлиб ўтди. Заёмга ёзилиш совет кишиларининг Коммунистик партия ва Совет ҳукумати теварагига мустаҳкам жипслашганликларининг ёрқин намойишига айланди. Соат 10 гача бирнеча ўн минг тўқимачилар заёмга ёзилдилар. (ЎзТАГ).

Жонажон Ватанимиз шуҳрати янада ошсин

ЧИРЧИҚ, 12 май. (ЎзТАГ). Шаҳардаги завод ва фабрика, янги қурилишлар ва муассасаларда янги Давлат заёмининг чиқарилишига бағишланган йиғилишлар бўлиб ўтмоқда. «Чирчиксельмаш» заводининг токари ўртоқ Севостьянов сўзга чиқиб бундай деди:

—Бизнинг заёмларимиз социалистик Ватанимиз қудратини мустаҳкамлашга, совет халқининг моддий ва маданий даражасини яхшилашга хизмат қилади. Янги заём давлатимизнинг янада кучлироқ ва мустаҳкамроқ бўлишига ёрдам беради. Машинасозлар заёмга якдиллик блан ёзилиб, Коммунистик партия ва Совет ҳукумати теварагига мустаҳкам жипслашганликларини, бутун дун'ёда тинчликни сақлашга бўлган мустаҳкам иродаларини яна бир марта намойиш қиладилар.

Слесарь ўртоқ Морозов, контролёр ўртоқ Муравьева ва бошқалар ҳам ўз нутқларида янги заёмни қизғин ма'қулладилар.

«Средазхиммаш», «Электрошчит» заводлари, ойна заводи, электрохимкомбинат ва Чирчиқдаги бошқа корхоналарнинг ишчи ва хизматчилари ўртасида янги заёмга ёзилиш муваффақиятли ўтмоқда.

Севикли Ватанимизнинг гуллаб-яшнаши учун

ОҲАНГАРОН, **«Тошкент ҳақиқати» мухбиридан).** Шаҳар меҳнаткашлари СССР Министрлар Советининг халқ хўжалигини ривожлантириш Давлат заёмини чиқариш ҳақидаги қарорини ғоят баланд руҳ блан кутиб олдилар. Шахтёрлар, бинокорлар, цементчилар, ҳукуматнинг бу қарорини қизғин қўллаб-қувватламоқдалар. «Узбекуголь» трестининг ҳамма корхоналарида, жумладан кон устини очиш разрези, 9-нчи шахта, кўмир разрези, юк ортиш, транспорт бошқармаси ва бошқа корхоналарда кўп кишилик йиғилишлар бўлиб ўтди.

Кон устини очиш разрезида бўлиб ўтган йиғилишда донгдор экскаватор машинисти Зарипов сўзга чиқиб, йиғилганларнинг ҳис ва туйғуларини ифодалаб бундай деди:

— Америка-инглиз империалистлари янги уруш оловини ёқиш учун зўр бериб тайёргарлик кўраётган бир вақтда Совет ҳукумати мамлакатимиз меҳнаткашларининг моддий ва маданий турмуш даражасини янада яхшилаш тўғрисида тинмай ғамхўрлик қилмоқда. Кишиларимизнинг ҳаёти кун сайин фаровон бўлиб бормоқда. Халқнинг бахт-саодати учун, ёшларнинг келажаги учун, бутун дун'ёда тинчлик ишини мустаҳкамлаш учун бизда гигант қурилишлар олиб борилмоқда. Янги заём Ватанимизнинг иқтисодий ва мудофаа қувватини янада мустаҳкамлайди, бутун дун'ёда тинчлик ишини мустаҳкамлашга жуда катта ҳисса бўлиб қўшилади. Шунинг учун мен янги заёмга жон-дилим блан ёзиламан ва бу ердаги ўртоқларни ҳам якдиллик блан ёзилишга чақираман.

Шунингдек, сўзга чиққан разрезнинг 2-нчи участка бошлиғи ўртоқ Нагель, экскаватор машинисти Шахновский, диспетчер Хожиев ва бошқа ўртоқлар ҳам ўз жамғармаларини Ватанимизни янада гуллаб-яшнаши учун давлатга қарз беришга тайёр эканликларини изҳор қилдилар.

Бирнеча соат ичида шаҳар меҳнаткашларининг 80 проценти заёмга ёзилиб бўлди.

СССР халқ хўжалигини ривожлантириш (1955 йилги) Давлат заёмига ёзилишни ўтказишда касаба союз ташкилотларининг иштироки тўғрисида

Совет халқи Коммунистик партия раҳбарлигида иқтисодий ва маданий қурилишнинг ҳамма соҳаларида ғоят катта янги муваффақиятларга эришди. Меҳнат унумдорлигининг тобора ўсиши асосида 1954 йилги план муваффақиятли бажарилди. Бутун саноатнинг ялпи маҳсулоти 1950 йилдагига нисбатан 65 процент ўсди.

Коммунистик партия улуғ Лениннинг йирик машина саноатини ва мамлакатни электрлаштиришни бутун чоралар блан ривожлантириш тўғрисидаги та'лимотига амал қилиб, илгаригидагидек, ҳозир ҳам ўзининг асосий вазифаси оғир саноатни янада юксалтиришдан иборат деб ҳисоблайди. Оғир саноат бутун халқ хўжалигининг ва Ватанимиз енгилмас мудофаа қобилиятининг мустаҳкам асосини, совет халқи фаровонлигини оғишмай ўстириб бориш манбаидир. Бизнинг мамлакатимизда металл, машиналар ва электр қуввати ишлаб чиқариш йилдан-йилга кўпаймоқда, кўмир ва нефть чиқариш ўсмоқда.

Партия оғир индустрияни юксалтириш асосида халқ исте'моли товарлари ишлаб чиқаришни янада кўпайтириш, социалистик қишлоқ хўжалигининг ҳамма тармоқларини юксалтириш учун оғишмай курашади. КПСС МК январь Пленумининг қарорлари худди ана шуни кўрсатади. Пленум аҳоли учун озиқ-овқат маҳсулотлари ва енгил ҳамда озиқ-овқат саноати учун хомаш'ё етиштиришни кўпайтиришнинг кенг программасини белгилаб берди.

Мамлакатимиз меҳнаткашлари СССР Олий Совети иккинчи сессиясининг қарорларини ватанпарварлик ҳисларига тўлиб-тошган ҳолда фахрланиб кутиб олдилар. Давлат ҳокимиятининг олий органи СССРнинг 1955 йилги Давлат бюджетини муҳокама қилди ва тасдиқлади. Бу бюджет Совет давлатининг тинчликсеварлик сиёсатини акс эттириб, социалистик экономикани янада юксалтиришга қаратилгандир. Олий ҳокимият органи Совет ҳукуматининг ташқи сиёсатини муҳокама қилди ва якдиллик блан ма'қуллади.

Бутуниттифоқ Касаба Союзлари Марказий Советининг Президиуми ССР Иттифоқи Министрлар Советининг СССР халқ хўжалигини ривожлантириш (1955 йилги) янги Давлат заёми чиқариш тўғрисидаги қарорини қизғин қўллаб-қувватлайди ва ма'қуллайди. Бундан аввалги заёмлардек, бу заём ҳам бутун халқ хўжалигининг қудратини ўстириш ва мустаҳкамлаш асоси бўлган оғир индустрияни янада ривожлантиришга, қишлоқ хўжалигини, енгил ва озиқ-овқат саноатини юксалтиришга, совет халқининг фаровонлигини оширишга, Ватанимиз мудофаасини та'минлашга ёрдам беради.

ВЦСПС президиуми барча касаба союз а'золарини, саноат, транспорт, қишлоқ хўжалиги ва қурилишдаги ҳамма ишчиларни, инженерларни, техникларни ва хизматчиларни, фан, адабиёт ва сан'ат ходимларини, барча меҳнаткашларни янги заёмга якдиллик блан ёзилишга чақиради.

ВЦСПС президиуми барча касаба союз ташкилотларига СССР халқ хўжалигини ривожлантириш (1955 йилги) Давлат заёмига ёзилишни ўтказишда актив қатнашишни, янги заёмнинг аҳамияти ва шартлари ҳақида ишчилар, хизматчилар, интеллигенция ўртасида, барча меҳнаткашлар ўртасида кенг оммавий-тушунтириш ишларини кучайтириб юборишни, уларни меҳнат унумдорлигини янада оширишга, ишлабчиқариш планларини тўла ва ошириб бажаришга, коммунистик қурилишда янги муваффақиятларни қўлга киритишга сафарбар қилишни таклиф этади.

Бутуниттифоқ Касаба Союзлари Марказий Советининг Президиуми касаба союзларининг а'золари, барча меҳнаткашлар ўз ватанпарварлик бурчларини шараф блан бажарадилар — янги Давлат заёмига якдиллик блан ёзиладилар ва шу блан социалистик Ватанимизни янада мустаҳкамлаш ишига ўз ҳиссаларини қўшадилар деб қаттиқ ишонч билдиради.

ВЦСПС ПРЕЗИДИУМИ

Тинчлик тарафдорларининг бешинчи Бутуниттифоқ конференцияси

10 майда А. Е. Корнейчук докладидан кейин музокаралар бошланди. Улуғ совет халқининг вакиллари бирин-кетин трибунага чиқиб, тинчлик, демократия ва прогресс иши учун ғайрат блан курашишга қарор берганликларини айтмоқдалар.

Музокараларда Москвадаги И. В. Сталин номли автомобиль заводининг мастери Гришин, трактор бригадасининг бошлиғи Емельянчук, СССР халқ артисти Образцов, Куйбишевгидрострой экскаваторчилари бригадири Санников, Улуғ Ватан уруши ветерани, Эльбадаги учрашув қатнашчиси Самчук, қаҳрамон она Афанасьева, Латвия ССР Фанлар академияси президенти Я. Пейве, Украина ССР Черновици областидаги Киров номли колхознинг агрономи Микитей сўзладилар.

Ломоносов номидаги Москва Давлат университети номидан конференцияни академик С. Соболев табриклади.

Украина тинчликни ҳимоя қилиш республика комитетининг раиси ўртоқ Семененко 11 майда эрталабки мажлисни очиб, конференцияга Жаҳон Тинчлик Кенгаши а'золари Эрвин Эккерт ва Альфредо Варела составида Жаҳон Тинчлик Кенгаши делегацияси келганлигини айтди. Йиғилганлар Жаҳон Тинчлик Кенгашининг вакилларини самимий табрикладилар.

Музокараларда Москва областидаги Сталин номли колхоз раиси ўртоқ Генераловга сўз берилади. У айтдики, совет халқи тинчлик байроғини баланд кўтариб бормоқда. Меҳнаткашлар Жаҳон Тинчлик Кенгаши Мурожаатига якдиллик блан қўл қўймоқдалар, чунки ер юзидаги оддий кишиларнинг миллионларча имзоси — янги жаҳон уруши чиқаришга интилаётган кучларга қарши жиддий огоҳлантиришдир.

Сўнгра музокараларда Тожикистон ССР халқ артисти Ҳанифа Мавлонова, Москва ва бутун Русь патриархи Алексий, шоир Лев Ошанин, Ленинграддаги Киров номли кўтарма-транспорт ускуналари заводининг токарь-карусельшчиги Лепилин, «Шимолий қутб — 4» кўчма станциясининг бошлиғи Толстиков, пармалаш мастери Пирмамед Халидзия, Арманистон тинчликни ҳимоя қилиш республика комитетининг раиси Наири Зарьян, Сталинград тинчликни ҳимоя қилиш область комитетининг раиси профессор Полянцев, ёзучи Софронов, Антифашист совет ёшлари комитетининг раиси ўртоқ Романовский, украин ёзучиси Никола Бажан ва бошқалар сўзладилар.

Конференция ўз ишини давом этдирмоқда. (ТАСС).

Халқаро тинчлик мукофоти берилди

ВЕНА, 12 май. (ТАСС). Жаҳон Тинчлик Кенгаши секретариатининг хабар беришича, халқаро тинчлик мукофотлари берувчи жюри 1954 йил учун қуйидаги халқаро мукофотларни бериш ҳақида қарор қабул қилган:

Тинчлик фахрий мукофоти: марҳум Бела Бартокга — машҳур венгер композитори, у ўз асарлари блан халқлар ўртасидаги дўстлик ишига анча ҳисса қўшди.

Халқаро тинчлик мукофоти Эдуард Эррига — Франциянинг давлат арбоби ва ёзучиси, тинчлик ишига қўшган ҳиссаси учун;

Жозе де Кастрога—Бразилия олими ва ёзучиси, тинчлик ишига қўшган ҳиссаси учун;

Иорис Ивенсга — Голландия кинорежиссери, тинчлик ишига қўшган ҳиссаси учун;

Чезаре Дзаваттинига — Италия киносценариячиси, тинчлик ишига қўшган ҳиссаси учун.

Европада тинчликни ва хавфсизликни та'минлаш юзасидан Европа давлатларининг Варшава кенгашида 1955 йил 11 майда

Н. А. БУЛГАНИН БАЁНОТИ

I.

Ўртоқ раис! Ўртоқ делегатлар!

Турли ижтимоий системаларнинг бир вақтда яшашидан иборат ленинча принцип совет ташқи сиёсатининг ўзгармас принципидир. Совет ҳукумати инсониятни уруш даҳшатлари ва офатларидан халос қилмоқ, халқларга тинчликни ва осойишталикни та'минлаб бермоқ учун бу принципни қаттиқ туриб ҳимоя қилиб келмоқда. Совет Иттифоқи тинчликни мустаҳкамлаш ва халқаро вазиятдаги кескинликни юмшатиш учун актив кураш олиб бормоқда ва бошқа мамлакатлар ҳукуматларининг бу йўлда қўядиган ҳар қандай қадамларини табрикламоқда.

Шу сабабли Совет ҳукумати Европада тинчликни ва хавфсизликни та'минлаш блан боғлиқ бўлган масалаларни муҳокама қилиши лозим бўлган бу Кенгашга ғоят катта аҳамият бермоқда.

Европа мамлакатларининг ўтган йилнинг охирида бўлиб ўтган Москва Кенгашида бу ерга вакил юборган давлатларнинг ҳукуматлари агар Париж битимлари ратификация қилинадиган бўлса, у ҳолда аҳволни яна муҳокама қилиш зарурлиги тўғрисида бамаслаҳат бир фикрга келган эдилар.

Эндиликда шундай қилиш зарур бўлиб қолди. Париж битимлари ратификация қилиниб бўлди. Бу эса, бутун халқаро вазиятга жиддий ўзгаришлар киритди ва тинчликсевар давлатлар олдига янги вазифалар қўйди.

Москва кенгаши қатнашчиларининг нутқларида, шунингдек улар қабул қилган Декларацияда Париж битимлари ҳартомонлама анализ қилиб берилган ва Европадаги тинчлик иши учун бу битимлар сабабли туғиладиган хавф-хатарлар кўрсатиб ўтилган эди. Шундан бери бўлиб ўтган воқиалар бу анализнинг тўғрилигини тасдиқлади.

Биз шу факт блан ҳисоблашмоғимиз лозимки, Париж битимлари ратификация қилинди ва кучга кирмоқда. Бу ратификация натижасида ғарбий герман милитаристлари ва реваншистлари кадр армияни ошкора тузишга киришиш ва уни ҳозирги замон қурол-яроғларнинг ҳамма турлари блан, жумладан, атом, химия ва бактериология қуроллари блан та'минлаш имкониятини олдилар. Ғарбий Германия жуда катта агрессив кучларнинг ўз ишларини қилишлари учун плацдармга айлантирилмоқда. Аэродромлар, полигонлар, казармалар, ҳарбий складлар қуриш ишлари жадаллик блан олиб борилмоқда. Ғарбий герман милитаристларининг атом қуролидан фойдаланишларини та'минлайдиган тадбирлар ишлаб чиқилмоқда. Ғарбий Германияга Америкадан қурол-яроғларни кўплаб етказиб беришга тайёргарлик кўрилмоқда ва шу блан биргаликда Ғарбий Германия саноатини ҳарбийлаштириш кучайтирилмоқда.

Шундай қилиб, Париж битимлари кечаги агрессорлар ва оккупациячилар қўлига янги агрессия воситаларини, янада зулм қилиш воситаларини бераётир. Бир авлоднинг умри мобайнида икки марта жаҳон уруши бошлаб берган герман милитаризми тинчликка ва халқлар хавфсизлигига таҳдид солиб, Европа ва халқаро миқ'ёсда янада бош кўтармоқда.

Иккинчи жаҳон уруши тамом бўлганидан кейин орадан 10 йил ўтгач Ғарбий Германия Америка Қўшма Штатлари, Англия ва Франциянинг ёрдами блан Европада уруш хавфининг асосий ўчоғига айлантирилмоқда. Ғарбий Германия Совет Иттифоқига ва халқ демократияси мамлакатларига қарши қаратилган агрессив Шимолий Атлантик блокининг, шунингдек Ғарбий Европа ҳарбий иттифоқининг а'зоси бўлиб қолмоқда.

Шуни эслатиб ўтиш керакки, Англия ва Франция Совет Иттифоқи блан иккинчи жаҳон уруши йилларида тузилган ва герман милитаризми томонидан бўладиган агрессияга қарши қаратилган шартномаларда ўз зиммаларига олган мажбуриятларига хилоф равишда ғарбий герман милитаристлари ва реваншистлари блан ҳарбий блок туздилар. Бу блан Англия ва Франция ҳақиқатда мана шу муҳим шартномалардан воз кечдилар. Шунга биноан, Совет Социалистик Республикалари Иттифоқи Олий Советининг Президиуми мазкур шартномаларни бекор қилиш тўғрисида 7 майда фармонлар қабул қилди.

Москва Кенгаши бўлиб ўтгандан кейин, Шимолий Атлантик Кенгашининг ўтган йил декабрьнинг иккинчи ярмида бўлиб ўтган сессияси атом уруши тайёрлаш тўғрисида қарор қабул қилди. Бу ҳам Париж битимлари блан бевосита боғлиқ бўлиб, шу битимларнинг Европадаги тинчлик иши учун хатарли эканлигини яна бир марта та'кидлайди.

Агрессив кучлар фақат Европадагина активлашаётганлари йўқ. Ма'лумки, Яқин ва Ўрта Шарқдаги бирқанча давлатларни агрессив Шимолий Атлантик иттифоқига қўшимча равишда тузилган ҳарбий блокларга қўшилишга мажбур этмоқ учун ҳозирги вақтда шу давлатларга қаттиқ тазйиқ ўтказилмоқда. Сурияга, Мисрга ва бошқа араб мамлакатларига, шунингдек Совет Иттифоқи блан чегарадош бўлган Афғонистонга ҳам тазйиқ ўтказилмоқда. Гарчи, гарантия ва бетарафлик тўғрисида 1927 йил 1 октябрьда имзоланган Совет-Эрон Шартномасига кўра, Эрон Совет Иттифоқига қарши қаратилган сиёсий иттифоқларда ёки битимларда қатнашмаслик мажбуриятини ўз зиммасига олган бўлса ҳам, шунга қарамай Эронни агрессив блокларга тортишга интилмоқдалар.

Америка Қўшма Штатлари ҳарбий гуруҳлар ташкил қилиш блан бир вақтда, айниқса Совет Иттифоқи ва халқ демократияси мамлакатларининг чегараларига яқин жойларда ўзларининг ҳарбий базаларини кўпайтириш ва кенгайтириш тадбирларини кўрмоқдалар. Шу базаларга таяниб, бизнинг мамлакатимизга ва бошқа тинчликсевар давлатларга ҳаводан ҳужум қилиш планлаштирилаётганлиги очиқ фактдирки, энди бу фактни сир қилиб сақламаётирлар.

Узоқ Шарқда, Тайвань районида Хитой Халқ Республикасига қарши провокациялар қилиш давом эттирилмоқда. Мутлақо равшандирки, Тайвань оролида жон сақлаб қолган чанкайшичилар Хитойдан ҳайдаб чиқарилган Чан Кай-ши шайкасини ўз хизматига олган АҚШ ҳукуматидек кучли ҳомийдан мадад олиб турмаганларида эди, улар босқинчилик ҳаракатлари қилишга ҳечқачон жур'ат этмаган бўлур эдилар.

Тайвань, Пэнхуледао ва қирғоқ бўйидаги ороллар шундай ҳарбий база бўлиб қолдики, Қўшма Штатлар контрольлиги остидаги қуролли кучлар шу базалардан туриб Хитой Халқ Республикасига ҳечбир сабабсиз ҳужумлар қилмоқдалар, шунингдек очиқ денгизда савдо кемаларига қароқчилик блан босқинлар қилмоқдалар.

Америка Қўшма Штатларидаги расмий шахслар бундай сиёсатни «коммунистик агрессиядан мудофаа» деб айтмоқдалар. Ваҳоланки, АҚШнинг ўзи Хитойнинг азалги ери бўлган Тайвань оролини босиб олиб, эккупация қилиб турганлигини, Америка генераллари ва адмираллари эса атом қуролини ишлатган ҳолда, катта уруш бошлаб юборишга интилаётганликларини бутун дун'ё билади.

Шарқи-Жанубий Осиёда Ғарбдаги мустамлакачи давлатлар ва Осиёда уларга қарам бўлган ба'зи давлатларнинг бирлашмаси бўлган ва СЕАТО деб ном қўйилган ҳарбий блок тузилди. Бу блок мустамлакачилик режимини сақлаб қолишни ва мустаҳкамлашни, миллий-озодлик ҳаракатини бостиришни, Хитой Халқ Республикасининг ва Осиёдаги бошқа мамлакатларнинг ишларига аралашишни ўз олдига мақсад қилиб қўймоқда. Шунинг учун ҳам, Шарқи-Жанубий Осиёнинг ўз эркинлиги ва мустақиллигининг қадр-қимматига етучи Ҳиндистон, Бирма ва Индонезия сингари давлатлари мустамлакачиларнинг агрессив ва реакцион блокига қўшилишдан қат'ий равишда бош тортганликлари табиий бир ҳолдир.

Бундан келиб чиқадиган хулоса шуки, Ғарбий Германияда милитаризмни тиклаш блан бир вақтда бутун дун'ёда агрессив кучларнинг активлашуви кучайтирилмоқда. Бунда ғарбий герман вермахтига алоҳида зарбдор куч роли берилмоқда.

II.

Совет Иттифоқи халқаро вазиятдаги кескинликни юмшатиш учун, тинчликни сақлаш ва мустаҳкамлаш учун муттасил курашиб келмоқда. Совет Иттифоқи ҳукумати ўзининг бу сиёсатини ўтказишда шу Кенгашда вакиллари қатнашаётган тинчликсевар давлатларнинг мададига ва ҳамкорлигига кўз тутмоқда. Совет Иттифоқи ҳукумати ўз сиёсатининг бошқа мамлакатлардаги тинчликсевар кучлар томонидан ҳам қўллаб-қувватланишига ишонади. Бизнинг бу ишончимиз шу нарсага асосланганки, барча халқларнинг ҳаётий манфаатлари тинчликни сақлашни ва халқаро вазиятдаги кескинликни юмшатишни талаб қилади.

Ғарбий Европа халқларининг Париж битимларига қарши кураши ички тараққиёти ва ташқи сиёсатини эндиликда янги урушга тайёрланиш ишига тўла равишда бўйсундирилмоқчи бўлган мамлакатларда тинчлик учун қаттиқ туриб курашаётган нақадар катта кучлар борлигини кўрсатди. Ғарбий Европа мамлакатларидаги прогрессив кучлар ва халқ оммасининг қаттиқ қаршилик кўрсатиши Ғарбий Германияда милитаризмни тиклаш планларини амалга оширишни анча узоққа чўзиб юборди. Халқ оммаси герман милитаризмини тиклаш вз Европада янги уруш тайёрлаш сиёсатининг нақадар хавфли эканлигини яхши билади.

Совет Иттифоқи Ғарбий Германиянинг қайта ҳарбийлаштирилишига қат'иян ва муттасил қарши бўлиб келди ва бунга бундан кейин ҳам қаршилик қилаверади. Биз, Париж битимларининг ратификация қилинишига қарши курашиб, Ғарбий Германиянинг қайта ҳарбийлаштирилиши ва унинг Шимолий Атлантик иттифоқи составига киритилиши тинчликсеварлик ва демократик негизларда Германиянинг бирлигини қайта тиклаш ишига ғов бўлаётган асосий тўсқиндир, деб ҳисоблаб келдик ва ҳозир ҳам шундай деб ҳисобламоқдамиз. Шу блан бирликда, биз эркин, тинчликсевар ва демократик бир бутун Германияни тиклаш тарафдоримиз ва бундан кейин ҳам шундай бўлиб қоламиз. Германия масаласида Совет Иттифоқининг сиёсати бундан буён ҳам мана шу асосий принциплар асосида олиб борилади.

Шунга мувофиқ, герман милитаризмининг тикланишига йўл қўймаслик учун ҳамма чораларни кўриш ва Париж битимларининг амалга оширилишига қарши ҳартомонлама кенг кураш олиб бориш зарур. Германиянинг миллий бирлаштирилиши учун янги шароитда ҳам кураш олиб бориш зарур. Бу вазифаларни амалга оширишда Ғарбий Германияни қайта ҳарбийлаштиришга йўл қўймасликка интилаётган аввало немис халқининг ўз ватанпарвар кучлари ҳал қилувчи роль ўйнашлари лозим.

Шарқий Германия блан Ғарбий Германиянинг яқинлашуви, улар ўртасидаги муносабатларда бўлган кескинликнинг юмшатилиши Германияни бирлаштириш ишига, шунингдек Европада тинчликни сақлаб туриш ишига муҳим ҳисса бўлиб қўшилиши мумкин. Ҳечшубҳасиз, бирлаштирилган эркин ва демократик Германияни барпо қилиш соҳасида Германиянинг ҳар иккала қисми бамаслаҳат ҳаракат қиладиган бўлиши зарур бўлибгина қолмасдан, шу блан бирга, бемалол мумкин бўладиган иш ҳамдир, чунки бундай бамаслаҳат ҳаракат қилиш бутун немис халқининг манфаатларига мос бўлиб тушади.

Албатта, биз Париж битимларининг ратификация қилинганлиги Германия масаласини ҳал қилиш ишида немис халқи учун умуман ноқулай бўлган янги вазият вужудга келтирганлиги блан ҳисоблашмаслигимиз мумкин эмас.

Ма'лумки, Совет ҳукумати Германиянинг ҳар иккала қисмидан вакиллар қатнашган ҳолда тўрт буюк давлат ўртасида музокаралар олиб бориш йўли блан Германияни миллий бирлаштириш масаласини ҳал этиш муҳимлигини ўзининг аввалги баёнотларида неча қайталаб кўрсатиб ўтган эди. Агар АҚШ, Англия ва Франция ҳукуматлари Ғарбий Германияни қайта ҳарбийлаштиришга ва уни ўзларининг агрессив гуруҳларига қўшиб олишга (бу нарса Германиянинг парчаланганлигини чуқурлаштиришга олиб бормаслиги мумкин эмас, албатта) ҳаракат қилмасдан, балки Германияни бирлаштиришни ҳақиқатан ҳам ўз олдиларига вазифа қилиб қўйганларида эди, ҳеч шубҳасиз, Совет Иттифоқи томонидан таклиф қилинган музокаралар ижобий натижаларга олиб келган бўлур эди. Броқ, Ғарбдаги уч давлат ҳукуматлари бошқа йўлдан бордилар. Улар Париж битимларини ратификация қилиб, герман халқининг миллий манфаатлари блан ҳисоблашишни, шунингдек Европадаги тинчлик ва хавфсизлик манфаатлари блан ҳисоблашишни истамаганликларини кўрсатдилар.

Шундай қилиб, Совет ҳукумати Германиянинг бирлигини тиклашга ва мақбул бўладиган асосларда Германия блан сулҳ шартномаси тузишга эришиш учун зўр бериб ҳаракат қилишга бундан буён ҳам тайёрдир.

Совет Иттифоқи халқаро вазиятдаги кескинликни юмшатишга, ялпи тинчликни ва хавфсизликни сақлаб туриш ва мустаҳкамлашга ўзларининг манфаатдор эканликларини кўрсатаётган давлатларни ва кучларни қўллаб-қувватлаб келди ва бундан буён ҳам қўллаб-қувватлайди.

Совет ҳукуматининг Австрия масаласида тутаётган позицияси мана шу йўлга мувофиқ бўлиб чиқмоқда. Шу нарсани э'тироф қилмаслик мумкин эмаски, бетараф Австриянинг сиёсий ва иқтисодий мустақиллигининг тўла равишда тиклаш Европада тинчликни мустаҳкамлаш ишига анчагина катта ҳисса бўлиб қўшилади. Австрияда мана шу йўлдан қат'ият блан борган ижтимоий кучлар мавжудлиги, давлатларнинг ижтимоий тузумидан қат'ий назар, улар ўртасидаги ҳамкорликни ривожлантирмоқ учун катта имкониятлар борлигини кўрсатади.

Фақат Австрия ҳукуматининг ўзигина мана шундай позицияда турибди, деб ўйлаш нотўғри бўлур эди. Европада ҳам, Осиёда ҳам агрессив ҳарбий блокларга қўшилишни истамаётган давлатлар оз эмас. Бундай давлатларнинг тинчликсеварлик блан қилаётган ҳаракатлари Совет Иттифоқи томонидан ҳамиша тўла равишда ма'қулланади ва қўллаб-қувватланади.

Совет ҳукумати Хитой Халқ Республикасининг ҳукумати блан келишиб, Тайвань районидаги кескинликни юмшатишга эришмоқ учун кейинги вақтларда бирқанча тадбирлар кўрди ва шу мақсадда Англия ва Ҳиндистон ҳукуматлари блан музокаралар олиб борди.

Совет ҳукумати Тайвань районида ва Хитойнинг бошқа ороллари районида рўй берган аҳволни бартараф қилишга айниқса манфаатдор бўлган мамлакатлар бу масалани тегишли конференцияда муҳокама қилсинлар, бу конференцияда Хитой Халқ Республикаси ва Америка Қўшма Штатлари блан бирқаторда Англия, Совет Иттифоқи, Франция, Ҳиндистон, Бирма, Индонезия, Покистон ва Цейлон ҳам қатнашсинлар, деб таклиф қилди. Аммо, АҚШнинг қаршилик кўрсатганлиги натижасида бу конференция бўлмай қолди, чунки АҚШ бу конференцияда чанкайшичилар тўдаси қатнашсин, деб қистайверди, ваҳоланки, бу тўда ўзидан бошқа ҳечкимнинг вакили эмас.

Совет Иттифоқи ҳукумати эса, Хитой Халқ Республикасининг Тайвань масаласидаги позициясини ва шу районда тинчликни мустаҳкамламоқ учун Халқ Хитойи томонидан кўрилаётган тадбирларни тўла равишда қўллаб-қувватламоқда.

Яқин ва Ўрта Шарқда вазият кескинлашиб кетганлиги сабабли Совет ҳукумати шу райондаги хавфсизлик тўғрисида ўзининг яқинда э'лон қилган баёнотида Совет ҳукумати бу районда рўй бераётган аҳволга бепарво бўлиб қараб тураолмайди, деб та'кидлади. Совет Иттифоқи ҳукумати айтдики, агар Яқин ва Ўрта Шарқ мамлакатларига нисбатан тазйиқ ўтказиш ва дўқлар қилиш сиёсати давом эттириладиган бўлса, бу масала Бирлашган Миллатлар Ташкилотида муҳокама қилиниши лозим.

Совет ҳукумати шу нарсага қат'ий аминдирки, тинчликни сақлаш учун асосий жавобгарликни ўз зиммасига олган давлатлар яхши ният блан ҳаракат қилганлари тақдирда, ҳозирги вақтда халқаро вазиятдаги кескинликни юмшатишга тўсқинлик қилаётган бирқанча муҳим халқаро проблемаларни ҳал қилиш мумкин бўлур эди.

Совет давлатининг раҳбарлари мамлакатлар ўртасидаги муносабатларда нормал вазият вужудга келтиришга, учрашувлар ўтказишга, савдо-сотиқни ҳартомонлама ривожлантиришга, давлатларнинг бир-бирларига маданий делегациялар юбориб туришларига, ҳуллас, вазиятни юмшатиш деб аталган тадбирларнинг ҳаммасини ўтказишга ўзларининг тарафдор эканликларини неча қайталаб айтдилар. Броқ, бу ишларда ҳамма нарса ҳам бизга боғлиқ бўлавермайди. Ҳатто студентларнинг делегацияларини айирбошлаш сингари оддий масала ҳам ижобий равишда ҳал қилинмай қолди. Биз АҚШга студентларнинг делегацияларини айирбошлашни таклиф қилган эдик, лекин бунга жавобан бизга АҚШга келадиган студентлар бармоқларининг босиб из қолдиришлари шарт деб айтдилар. Мамлакатлар ўртасидаги муносабатларда бўлган кескинликни юмшатмоқ ва у ёки бу конкрет масалаларни ижобий ҳал қилиш имкониятига эга бўлмоқ учун ишонч ва ўзаро тушуниш асосига қурилган яхши вазият вужудга келтириш зарур.

Матбуотдаги хабарлардан кўриниб турибдики, кейинги вақтларда Америка Қўшма Штатларида, Англияда ва Францияда буюк давлатларнинг энг юксак даражада кенгашини ўтказиш зарурлиги тўғрисида кўп гапирмоқдалар ва ёзмоқдалар. Бу тасодифий эмас. Бундай кенгаш ўтказиш идеяси халқ оммаси орасида чуқур томир отиб кетди, халқ оммаси бундай кенгаш давлатлар ўртасидаги муносабатларни яхшилашга ёрдам беради, деб ҳисоблаб, бундай кенгашга катта умидлар блан қарамоқда. Бундай кайфиятларни тўла ҳисобга олмаслик мумкин эмас.

Совет ҳукумати буюк давлатлар кенгашини ўтказиш идеясига ижобий қарамоқда. Албатта, бундай кенгаш ҳақиқатан ҳам халқаро вазиятдаги кескинликни юмшатишга ва халқаро муносабатларни яхшилашга ёрдам берган тақдирдагина бу хилдаги кенгашни ўтказиш мақсадга мувофиқ бўлади.

Кеча, 10 майда Совет ҳукумати АҚШ ҳукуматидан, шунингдек Франция ва Англиядан нота олди. Нотада ташқи ишлар министрлари қатнашгани ҳолда тўрт давлат ҳукумат бошлиқларининг кенгашини чақириш таклиф қилинган. Совет ҳукумати бу нотани диққат блан ўрганиб чиқади.

III.

Совет Иттифоқи ҳукумати тинчликни мустаҳкамлашга ва халқаро вазиятдаги кескинликни юмшатишга ҳамиша интилиб, атом қуролини тақиқлаш, қурол-яроғларни ва қуролли кучларни камайтириш ҳамда янги уруш хавфини йўқотиш тўғрисида битимга келмоқ учун ҳамма чораларни кўришни давом эттирмоқда.

Совет ҳукуматининг бу масалалар ҳақидаги янги таклифлари бугун матбуотда э'лон қилинди.

Совет Иттифоқининг Бирлашган Миллатлар Ташкилотининг Бош Ассамблеяси муҳокамасига тақдим қилаётган янги таклифлари катта аҳамиятга эга бўлиб, тинчлик ишига қўшилган улкан ҳиссадир. Бу таклифлар халқаро вазиятдаги кескинликни юмшатишга олиб келади ва давлатлар ўртасида зарур ишонч ва ўзаро ҳамжиҳатлик ўрнатмоқ учун шароит вужудга келтиради.

Совет Иттифоқи таклиф қилаётган Декларацияда дейилганки, яқиндагина иккинчи жаҳон урушини, я'ни одамларнинг жуда кўп қурбон бўлишига ва ғоят катта моддий вайронгарчиликларга сабаб бўлган урушни бошидан кечирган халқлар тинчликка бўлган қат'ий иродаларини илгари ҳечқачон кўрилмаган даражада изҳор қилмоқдалар. Халқларнинг тинчликка бўлган мана шу қат'ий иродаси ўз натижаларини бермоқда, лекин шунга қарамай, жаҳоннинг ба'зи районларидаги вазият ҳозирги вақтда яхшиланиши уёқда турсин, балки аксинча, мураккаблашиб бормоқда, давлатлар ўртасида ўзаро ишончсизлик эса кучайиб бормоқда.

«Давлатлар ўртасидаги муносабатларда зарур бўлган ишончнинг йўқлиги,—дейилади Декларацияда,—Европада ҳам, Осиёда ҳам ҳал этилмаган проблемаларни ҳал этишга халақит бераётган асосий сабабдир.

Бу гап, даставвал ,умумий тинчлик ва халқлар хавфсизлигини сақлаш учун асосий жавобгар бўлган буюк давлатлар ўртасидаги муносабатларга тааллуқлидир».

Буюк давлатлар ўртасидаги муносабатларда ишончнинг йўқлиги шунга олиб келдики, иккинчи жаҳон уруши тамом бўлгандан кейин янги уруш хавфи пайдо бўлди, бу янги урушнинг оқибатлари яна ҳам оғирроқ бўлади. Зўр бериб қуролланиш тобора кенг миқ'ёсда авж олдирилмоқда, армиялар, ҳарбий-денгиз флоти ва авиация тўхтовсиз такомиллаштирилмоқда. Фан ва техниканинг энг буюк муваффақиятлари одамларни қирадиган энг кучли, зўр вайронгарчилик воситаларини ишлаб чиқаришга қаратилмоқда. Атом ва водород қуроли каби хавфли қурол турларини ишлаб чиқариш соҳасида зўр бериб қуролланиш айниқса кенг миқ'ёсда авж олди. Ўзгаларнинг территорияларида ажнабийларнинг жуда кўп ҳарбий базалари вужудга келтирилмоқда. Бу ҳол ана шу базалар хавф солаётган давлатларни ҳақли равишда ташвишга солмоқда. Бундай базаларнинг ташкил этилаётганлиги ўз территорияларида эна шундай базалар вужудга келтирилган давлатларнинг ҳам хавфсизлигига бўлган таҳдидни кучайтирмоқда.

Дун'ё кўп йиллардан буён «совуқ муносабатлар уруши» ҳолатида қолиб келмоқда, давлатларнинг ҳарбий тайёргарлиги эса халқлар зиммасига тобора оғир юк бўлиб тушмоқда. Бирқанча давлатларда ошкора равишда янги уруш пропаганда қилинмоқда. Матбуотда, радиода, кўпчилик орасида сўзланган нутқларда урушга, шу жумладан, атом урушига да'ват қилиш тобора кўпайиб бормоқда. Кўп давлатлар ўртасида бирқанча йиллардан буён вужудга келган ва илгари традицион бўлиб қолган иқтисодий алоқалар ва савдо алоқалари бузилди.

Халқаро муносабатларда вужудга келган бу аҳволнинг асло нормал аҳвол эмаслигини исбот қилмоқ учун далиллар келтириб ўтиришнинг ҳожати йўқ. Халқаро вазиятдаги кескинликни камайтирмоқ учун, халқаро муносабатларда зарур бўлган элементар ишончни вужудга келтирмоқ ва халқларнинг тинч ва осойишта яшашларини та'минлайдиган шароит вужудга келтирмоқ учун радикал чоралар кўриш лозим бўлиб қолди.

Хўш, бунга қандай қилиб эришиш керак? Дастлаб «совуқ муносабатлар урушига» хотима бериш лозим. Совет Иттифоқи Бош Ассамблея янги урушни пропаганда қилишнинг ҳарқандай формасини қоралаган, ўз қарорини қаттиққўллик блан бажаришни, матбуотда, радиода, кинода, кўпчилик орасида сўзланадиган нутқларда урушга ва халқлар ўртасида адоватни авж олдиришга чақириб қилинадиган ҳарқандай да'ватларни тўхтатмоқ учун зарур чоралар кўришни барча давлатларга тавсия қилиши лозим, деб ҳисоблайди. Бу тавсияга риоя қилмаслик давлатнинг халқаро миқ'ёсдаги ўз бурчини ва Бирлашган Миллатлар Ташкилоти олдида олган мажбуриятларини бузиш деб қаралади.

Совет ҳукумати, тўрт давлат—Совет Иттифоқи, Америка Қўшма Штатлари, Англия ва Франциянинг ўз оккупацион қўшинларини Германия территориясидан ўз миллий чегаралари доирасига дарҳол олиб чиқиб кетишлари халқаро вазиятдаги кескинликни камайтиришга ва давлатлар ўртасида зарур ишончни вужудга келтиришга мос келган бўлур эди, деб ҳисоблайди. Ана шу қўшинларни тамомила олиб чиқиб кетиш тўғрисида битим тузилганига қадар Германия территориясида вақтинча қолдириладиган жуда оз миқдордаги қўшинлар бундан мустаснодир.

Совет Иттифоқининг фикрича, Хавфсизлик Кенгашининг доимий а'зоси бўлган давлатлар ўзгаларнинг территорияларидаги четэл ҳарбий базаларини тугатиш тўғрисида бир битимга келишлари лозим. Узоқ Шарқнинг ба'зи районларида мавжуд бўлган кескин аҳвол ҳам янги уруш хавфини туғдиради ва умумий тинчликни сақлашда жиддий хавф вужудга келтиради. Манфаатдор давлатлар Узоқ Шарқда ҳал этилмай қолган масалаларни суверенитет ва территориал бутунлик принципларига мувофиқ суратда ҳал этишлари лозим.

Совет Иттифоқининг фикрича, давлатлар ўз иқтисодий муносабатларида ўз ўрталаридаги кенг иқтисодий ҳамкорликни ва, биринчи галда, савдо-сотиқ соҳасидаги кенг иқтисодий ҳамкорликни ривожлантиришга халақит берадиган ҳарқандай камситишларни йўқотишлари, шунингдек халқаро маданий алоқаларни ҳам кенгайтиришлари лозим.

Шу тадбирларнинг амалга оширилиши давлатлар ўртасида ишонч вужудга келтиришга ёрдам беради, бу эса қуролсизланиш проблемасини чинакам амалий ҳал қилмоқ учун асосий негиз бўлади. Давлатлар ўртасида зарур ишонч вужудга келтирилмаса, қуролсизланиш проблемаси ҳавода муаллақ қолган проблема бўлиб қолиши мумкин. Биз қуролсизланиш масаласи ҳавода муаллақ бўлиб турган проблема бўлмай, балки реал заминга қўйилган масалага айланишининг ва ҳал этилишининг қат'ий тарафдоримиз.

Шу мақсадда Совет Иттифоқи таклиф қилиб айтадики, Бош Ассамблея халқаро муносабатлардаги кескинликни юмшатиш соҳасида юқорида айтиб ўтилган принципларни амалга ошириш блан бир қаторда, Бирлашган Миллатлар Ташкилотининг қуролсизланиш комиссиясига «Қурол-яроғларни камайтириш ва атом, водород қуролини ҳамда ялпи қирғин қуролларининг бошқа турларини тақиқлаш масаласи юзасидан халқаро конвенция» проектини ишлаб чиқиб, Хавфсизлик Кенгашининг тасдиқига тақдим этсин.

Совет Иттифоқининг таклифларида, қурол-яроғларни камайтириш ва атом қуролини тақиқлаш икки даврдан иборат икки йил мобайнида ўтказилиши, ҳарқайси давр бир йилдан иборат бўлиши лозимлиги кўзда тутилади.

1956 йилни ўз ичига олган биринчи давр давомида қуйидаги тадбирлар амалга оширилиши лозим:

Конвенцияда қатнашучи давлатлар қурол-яроғларни ва қуролли кучларни камайтириш йўлидаги биринчи қадам сифатида ўз қуролли кучлари ва қурол-яроғларини 1954 йил 31 декабрьгача мавжуд бўлган қурол-яроғлар ва қуролли кучлар даражасига нисбатан оширмаслик мажбуриятини оладилар. Уларнинг ҳарбий эҳтиёжларга чиқарадиган маблағлари ҳам 1954 йил мобайнида шу мақсадлар учун сарфланган харажатлар даражаси блан чекланади.

Сўнгра Совет Иттифоқининг таклифлари давлатларнинг қуролли кучлари қай даражага етказиб камайтирилишини кўзда тутади. АҚШ, СССР, Хитой, Англия ва Франциянинг қуролли кучлари қуйидаги миқдордан ошмаслиги лозим:

АҚШ — 1.000.000 кишидан 1.500.000 кишигача
СССР — 1.000.000 кишидан 1.500.000 кишигача
Хитой—1.000.000 кишидан 1.500.000 кишигача
Англия — 650.000 киши
Франция — 650.000 киши.

Давлатлар ихтиёрида халқаро тинчликка хавф туғдириши мумкин бўлган қуролли кучлар бўлмаслиги лозим.

Мана шу беш давлат қуролли кучлари ва қурол-яроғларини белгиланган даражага етказиб, баббаравар икки бўлак блан камайтириш таклиф қилинади: қуролли кучлар ва қурол-яроғларнинг 50 проценти 1956 йил мобайнида ва қолган 50 проценти 1957 йилда камайтирилиши лозим. Шу блан бир вақтда, мазкур давлатларнинг ҳарбий эҳтиёжларга чиқарадиган маблағлари ҳам шунга мувофиқ камайтирилади.

Совет таклифлари шу нарсани кўзда тутадики, қурол-яроғларни ёппасига камайтириш тадбирларини тўла равишда ўтказмоқ учун, шунингдек бошқа давлатларнинг қурол-яроғларини ҳамда қуролли кучларини камайтириш миқдорини белгиламоқ учун 1956 йилнинг биринчи ярмидан кечиктирмай Жаҳон конференцияси чақирилиши лозим. Шу Конференция томонидан бошқа давлатлар учун белгиланадиган қуролли кучларнинг сони Хавфсизлик Кенгашининг бешта доимий а'зоси учун белгиланган даражадан анча кам бўлиши лозим.

Совет таклифлари қурол-яроғларни камайтириш ва атом қуролини тақиқлаш программасини амалга оширишда атом ва водород қуролларини синовдан ўтказишни тўхтатишни биринчи навбатдаги тадбир бўлиши лозим, деб кўзда тутади.

Сўнгра Совет таклифларида айтилганки, давлатлар қурол-яроғларни ва қуролли кучларни камайтириш тадбирларини ўтказабошлаш блан бир вақтда, ядро қуролини қўлланмаслик тўғрисида ўз зиммаларига тантанали мажбурият оладилар ва ядро қуролини ўзлари учун тақиқланган қурол деб ҳисоблайдилар. Шу қоидадан чиқишга агрессияга қарши мудофаа мақсадида Хавфсизлик Кенгашининг қабул қилган тегишли қарори блангина йўл қўйилиши мумкин.

Совет Иттифоқининг янги таклифлари шуни кўзда тутадики, бошқа давлатларнинг территорияларида ҳарбий, ҳарбий-денгиз ва ҳарбий-ҳаво базалари бўлган давлатлар 1956 йил мобайнида шу базаларнинг бир қисмини тугатиш мажбуриятини ўз зиммаларига оладилар.

Совет таклифлари, иккинчи давр мобайнида, я'ни 1957 йил давомида қуйидаги тадбирларни ўтказишни кўзда тутади:

Биринчидан, атом ва водород қуролини ишлаб чиқариш дарҳол тўхтатилиши лозим; иккинчидан, АҚШ, СССР, Хитой, Англия ва Франция ўз қуролли кучлари ва қурол-яроғларини 1954 йил 31 декабрьгача мавжуд бўлган даража блан конвенцияга мувофиқ ўзларига рухсат этилган даража ўртасидаги тафовутнинг қолган 50 проценти миқдорида камайтиришлари лозим.

Қуролли кучлар ва оддий типдаги қурол-яроғлар камайтирилиши лозим бўлган умумий миқдорнинг 75 проценти миқдорида камайтирилганидан кейин атом, водород қуролларини ва ялпи қирғин қуролларининг бошқа турларини тўла тақиқлаш кучга киради. Ана шу қуролларни қурол-яроғлар қаторидан чиқариб ташлаш блан қуролли кучларни ва оддий типдаги қурол-яроғларнинг қолган 25 процентини камайтириш бир вақтда бошланиши ва 1957 йилда тамомланиши лозим.

Совет таклифлари барча давлатларга атом энергиясидан тинчлик мақсадларида фойдаланиш соҳасида кенг миқ'ёсда халқаро ҳамкорлик қилишга кўмаклашиш мажбуриятини юклайди. Бу ишда иқтисодий жиҳатдан кам тараққий қилган давлатларга ёрдам кўрсатишга алоҳида э'тибор берилиши лозим.

Ниҳоят, совет таклифлари бошқа давлатлар территориясидаги барча четэл ҳарбий, ҳарбий-денгиз ва ҳарбий-ҳаво базаларини тугатиш тадбирларини иккинчи давр давомида туғаллашни кўзда тутади.

Мутлақо равшандирки, реал ва та'сирчан контроль системаси бўлмасдан туриб мана шу тадбирларнинг ҳаммасини амалга ошириб бўлмайди. Шу сабабли контроль масаласи конвенциянинг энг муҳим қисмидир.

Контроль масаласи қарийб 10 йилдан бери Бирлашган Миллатлар Ташкилоти органларидаги дискуссияларда марказий масала ва ихтилофларнинг асосий моддаси бўлиб келаётганлиги тасодифий эмас. Биз бу ихтилофлар, жумладан, контроль масаласига реал ёндошмаслик оқибатидир, деб ҳисоблаймиз.

Совет ҳукумати қуролсизланиш устидан самарали контроль ўрнатиш мумкин деб қат'ий ишонади. Броқ, шу вақтгача турли давлатлар томонидан таклиф қилиниб келган контрольнинг ҳамма турлари ва формалари, шунингдек контроль органларининг ҳуқуқлари ва функциялари ҳозирги шароитда ишончли эмас.

Совет ҳукумати контроль ҳақида янги таклиф киритиш блан, ҳозирги вақтда давлатлар ўртасида вужудга келган муносабатларни ҳисобга олмоқда. Юқорида айтиб ўтилганидек, бу муносабатларда ишончсизлик ва гумонсираш ҳоллари бор. Бундай муносабатлар шу вақтгача таклиф қилиниб келган негизда самарали контрольни амалга оширишга имкон бермайди.

Бир-бирига ишонмайдиган ва муносабатлари кескинлашиб қолган давлатлар бошқа мамлакатларнинг контролёрларини атом материаллар ҳамда атом ва водород қуроллари ишлаб чиқараётган ўзларининг ҳарбий заводларига ва корхоналарига киритишга ҳақиқатан ҳам йўл қўядилар, деб ўйлаш қийин гап. Фактлар шуни кўрсатмоқдаки, ба'зи мамлакатларнинг ҳукуматлари ҳатто маданият, қишлоқ хўжалик арбоблари ва студентлардан иборат делегацияларнинг келишига ҳам тўсқинлик қилмоқдалар.

Гарчи, ҳатто шундай контроль ўрнатиш мумкин бўлган тақдирда ҳам бундай контроль самарали бўлмас эди, чунки ўзаро ишонч бўлмагандан кейин, шу контрольни четлаб ўтиш ҳам мумкин бўлиб қолади. Бундай аҳволнинг рўй бериши айниқса шунинг учун ҳам эҳтимолдан узоқ эмаски, атом ишлаб чиқариш технологияси тез ва алоҳида қийинчиликларга учрамай, фақат ба'зибир махсус аппаратлар ёрдами блангина атом материалларни, я'ни тинчлик мақсадида фойдаланиш учун мўлжалланиб қўйилган атом материалларни атом қуролига айлантиришга имкон беради. Шундай қилиб, контролёрлар юбориб турилса ҳам, контрольлик қилолмай қолиш мумкин.

Хўш, бундай ҳолда нима қилиш керак?

Ҳаммага ма'лумки, ҳозирги замонда қуруқликдаги катта кучларни, катта ҳарбий-ҳаво ва ҳарбий-денгиз кучларини ташкил этмай ва тўпламай туриб уруш қилиб бўлмайди. Атом қуролининг ёлғиз ўзи урушнинг оқибатини ҳал қилиб бермайди, шу жиҳатдан қараганда қуролли кучларнинг ҳамма турлари актив ҳаракат қилмаса, атом қуролининг ўзгина натижа берадиган қурол бўлиши мумкин эмас. Атом қуролини мўлжаллаган жойга етказиб берадиган воситалар бўлмаса, ундан фойдаланиб бўлмайди. Шу сабабли, контроль тўғрисидаги совет таклифлари ҳарқандай давлатнинг агрессив ниятларини ўз вақтида пайқаб олиб, шу ниятларнинг олдини олишни та'минлайдиган шароит вужудга келтириш зарурлигини кўзда тутади.

Биз шундай контроль ўрнатишни таклиф қилмоқдамизки, бу контроль қуруқликдаги кучларнинг, ҳарбий-ҳаво ва ҳарбий-денгиз кучларининг тўпланиш хавфи тўғрисида ўз вақтида огоҳлантиришни та'минлайдиган бўлсин. Бунинг учун стратегия аҳамиятига эга бўлган катта портларда, аэродромларда ва коммуникация узелларида контрольлик постлари ўрнатилиши зарур. Бундай контроль ўрнатилиши бир давлатнинг иккинчи давлатга тўсатдан ҳужум қилишига асло йўл қўймайди.

Совет таклифлари қуролли кучларни, оддий типдаги қурол-яроғларни камайтириш ҳамда ҳарбий эҳтиёжларга маблағлар ажратиш устидан самарали контроль ўрнатишни кўзда тутади. Шу мақсад учун ташкил қилинган халқаро контроль органи қурол-яроғларни ва қуролли кучларни камайтириш тадбирларининг амалга оширилаётганлиги тўғрисида давлатлардан зарур ма'лумотларни талаб қилиб олишга, давлатларнинг ҳарбий эҳтиёжларга бюджетдан маблағ чиқаришга тааллуқли бўлган материалларни бемалол сўратиб олиб кўришга ҳақли бўлиши лозим.

Шу таклифларни киритиш блан Совет ҳукумати контроль ҳақида ўзи таклиф қилаётган тадбирлар бошланғич даврда халқаро вазиятдаги кескинликни юмшатиш ва ишонч ўрнатиш учун зарур шароит вужудга келтиради, бу шароит кейинчалик контрольнинг бошқа турларига ҳам, шу

(ОХИРИ УЧИНЧИ БЕТДА)

Н. А. БУЛГАНИН БАЁНОТИНИНГ ДАВОМИ

жумладан, доимий асосда атом қуролини йўқ қилиш ва чиқариб ташлаш устидан контрольлик қилиб туришга ҳам ўтиш имкониятини беради, принцип э'тибори блан битимга келингандан кейин бундай контрольликнинг нимадан иборат бўлиши махсус инструкцияда синчиклаб белгилаб берилиши лозим.

Қуролсизланиш масалалари ҳақида Совет Иттифоқининг янги таклифлари инсониятни янги қирғин урушдан халос қилишни, давлатлар ўртасидаги муносабатларда бўлган кескинликни юмшатишни, зўр бериб қуролланиш давом этаётганлиги сабабли халқларнинг устига тушаётган соliқларнинг оғир юкидан уларни озод қилишни, шу тариқа бўшаб қолаётган ресурслардан халқларнинг фаровонлигини оширмоқ ва иқтисодий жиҳатдан кам тараққий қилган мамлакатларга кенг ёрдам кўрсатмоқ учун фойдаланиш имконини та'минлашни ўз олдига вазифа қилиб қўйди.

IV.

Осиё ва Африкадаги 29 мамлакатнинг яқинда Бандунгда бўлиб ўтган ва ўз ишини тамомлаган конференцияси ҳозирги вақтда кенг халқ оммасида бўлган кайфиятларни кўрсатиб берувчи ёрқин далил бўлди. Конференциянинг иши бутун дун'ёнинг э'тиборини жалб қилди, унинг ижобий якунлари эса тинчлик, эркинлик ва мустақиллик учун курашда катта роль ўйнайди. Гарчи конференцияда турли социал системаларнинг вакиллари қатнашган бўлса ҳам, унинг қатнашчилари муҳокама этилган ҳамма масалалар устида бамаслаҳат қарорлар қабул қилдилар. Ялпи тинчлик ва ҳамкорлик ўрнатишга кўмаклашиш тўғрисида конференцияда қабул қилинган Декларация тинч тотув бўлиб яшаш принципларига асосланган.

Осиё ва Африка мамлакатларининг иқтисодий, маданий ва сиёсий ҳамкорлик масалаларини муҳокама қилган конференциясининг қарорлари халқаро ҳаёт проблемаларига тўғри нуқтаи назардан қаралганлигини кўрсатади. Конференция айтдики, халқаро жанжаллар тинч воситалар блан, музокаралар олиб бориш йўли блан ҳал қилиниши лозим. Бундай йўл тўғри ва самарали бўлади. Ма'лумки, яқин ўтмишда шундай йўл блан бориш натижасида Кореядаги ва Ҳинди-Хитойдаги урушларга хотима берилди. Келгусида ҳам шу йўлдан бориш натижасида, ҳал этилмаган бошқа масалаларни ҳам бартараф қилишга эришиш мумкин. Бунга Австрия масаласи далил бўлаолади. Мустақил ва демократик Австрияни тиклаш тўғрисидаги давлат шартномаси 15 майда Венада имзоланиши лозим, деб давлатлар ҳозирги вақтда бамаслаҳат бир фикрга келдилар.

Европадаги хавфсизлик масаласига қайтиб шуни айтишим керакки, Совет ҳукумати Европадаги барча давлатларнинг ижтимоий тузумидан қат'и назар, уларнинг ҳаммасини қатнаштирган ҳолда коллектив хавфсизлик системасини ташкил этиш шу районда тинчликни та'минлашнинг ва янги агрессияга йўл қўймасликнинг ҳозирги замондаги вазиятда ҳам энг яхши йўлидир деган фикрга асосланиб ўз ишини давом этдирмоқда.

Европада хавфсизлик масаласи ҳозирги вақтда айниқса муҳим проблемадир. Шу проблема блан боғлиқ бўлган ҳарқандай масаланинг ижобий ҳал қилиниши халқларнинг тинч ва осойишта ҳаёт кечириши учун шароит вужудга келтиришга ёрдам берган бўлур эди. Париж битимларининг ратификация қилинганлиги бу проблемани ҳал қилишни қийинлаштирди-ю, аммо уни кун тартибидан олиб ташлагани йўқ.

Совет ҳукумати Умумевропа коллектив хавфсизлик системасини ташкил қилиш проектини Европа давлатларининг ва Америка Қўшма Штатларининг муҳокамасига таклиф қилган эди, афсуски Ғарб давлатлари бу таклифни қўллаб-қувватламадилар ва бу таклиф амалга оширилмай қолди.

Ғарб давлатлари герман милитаризмини тиклаш ва унинг тикланиши натижасида келиб чиқадиган ҳамма оқибатларга рози бўлиш сиёсатини, қайта ҳарбийлаштирилган Ғарбий Германиянинг иштироки блан Ғарбий Европа иттифоқи тарзида ҳарбий гуруҳ вужудга келтиришни кўзда тутучи сиёсатни ўзлари учун афзалроқ деб билдилар. Лекин бу сиёсат янги агрессияга йўл очиб беради, янги уруш хавфини кучайтиради ва тинчликсевар давлатларнинг миллий хавфсизлигига таҳдид туғдиради.

Совет ҳукумати Европанинг тинчликсевар давлатлари бу янги шароитда ўз хавфсизликларини та'минлаш ғамини ейишлари лозим деб ҳисоблайди. Бу ишни Москва Кенгашида саккиз давлат томонидан белгиланган ва улар ўртасида кейин бўлиб ўтган консультацияларда та'кидланган асосда қилиш зарур. Совет Иттифоқи ҳукумати, келгусида Европадаги ҳамма давлатларнинг, шунингдек АҚШнинг ҳам иштироки блан Европа хавфсизлигини та'минлашга эришиш имконияти вужудга келур, деб истак билдиради.

Москва Кенгаши демократик лагеримиз кучларини янада жипслаштиришга ёрдам берди ва тинчликнинг ҳамма дўстлари томонидан хайрихоҳлик блан ма'қулланди. Кенгаш қатнашчилари бўлган мамлакатларнинг халқлари эса унинг ишини якдиллик блан ма'қулладилар. Кенгаш мамлакатларимиз ўртасидаги мавжуд яқин ва самимий дўстликни яна бир марта та'кидлади ва улар ўртасидаги дўстлик доирасини кенгайтирди, эндиликда биргаликда мудофаа ташкил қилиш блан боғлиқ бўлган масалалар соҳасида ҳам шундай дўстлик блан иш қилинадиган бўлиб қолмоқда.

Москва Кенгашида якдиллик блан қабул қилинган Декларацияда Совет Иттифоқи, Польша, Чехословакия, Германия Демократик Республикаси, Венгрия, Руминия, Болгария ва Албания ҳукуматлари рўй берган аҳвол шу Кенгашда вакиллари қатнашаётган давлатларнинг ўз хавфсизликларини та'минлаш мақсадида куч ва ғайратларини бирлаштириш вазифасини кун тартибига қўймоқда, деб айтдилар. Улар ўша Декларацияда айтдиларки, тинчликсевар давлатлар ўз хавфсизликларини та'минлаш манфаатларини кўзлаб, ўзларининг бирлаштирилган қувватларини Ғарб давлатлари ҳарбий блокининг агрессив кучларига қарама-қарши қилиб қўйиш тадбирларини сра кечиктирмай амалга оширишлари зарур.

Москва Кенгашидан кейин унинг қатнашчилари ўртасида бўлиб ўтган консультациялар Москва Кенгашида қатнашган саккиз давлат ўртасида дўстлик, ҳамкорлик ва ўзаро ёрдамлашиш тўғрисида шартнома тузиш зарурлиги ҳақида, шунингдек шундай шартноманинг принциплари ҳақида кенгаш қатнашчиларининг ҳаммаси тўла равишда бир фикрда эканликларини кўрсатди.

Ма'лумки, бизнинг мамлакатларимиз ўртасида янги, тарихда мисли кўрилмаган муносабатлар вужудга келди. Бу муносабатлар мақсад ва манфаатларнинг умуммийлигига, тенгҳуқуқлилик, давлат суверенитетига ҳурмат блан қараш ва ички ишларга аралашмаслик принципларига асосланган муносабатлардир. Бизнинг давлатларимиз бир-бирларига ёрдамлашишга ва умумий юксалишга эришишга чин кўнгилдан интилмоқдалар. Социалистик интернационализмнинг олижаноб принциплари, эркин ва тенгҳуқуқли халқларнинг қардошларча дўстлигидан иборат улуғ идеялар мамлакатларимиз ўртасидаги муносабатларда яққол гавдаланди.

Давлатларимизнинг деярлик ҳаммаси дўстлик ва ўзаро ёрдамлашиш тўғрисидаги иккитомонлама шартномалар блан бирбирларига боғлангандирлар, бу шартномалар Европада тинчликни ва хавфсизликни та'минлашда муҳим роль ўйнади ва ҳали ҳам муҳим роль ўйнамоқда.

Броқ, янги вазиятда бунинг ўзигина кифоя қилмайди. Давлатларимизнинг хавфсизлигига бўлаётган ва Ғарб давлатларининг агрессив тадбирлари сабабли кучайиб кетган таҳдид тинчликсевар мамлакатларимизнинг мудофаа қобилиятини мустаҳкамламоқ учун куч-ғайратимизни бирлаштиришни ва янги чоралар кўришни талаб қилади, биз ҳаммамиз бамаслаҳат шу фикрга келдик. Дўстлик, ҳамкорлик ва ўзаро ёрдамлашиш тўғрисидаги шартнома тузиш учун биз бу ерга тўпландик ва бу шартнома ҳам шу мақсадларга хизмат қилиши лозим.

Шартномада унга қатнашучилардан бирontaсига қуролли ҳужум бўлиб қолган тақдирда, биргалашиб мудофаа қилиш мажбуриятлари белгиланиб берилиши лозим. Агар шундай ҳужум бўладиган бўлса, у ҳолда шартнома қатнашчиси бўлган ҳарбир давлат Бирлашган Миллатлар Ташкилоти Уставининг 51-нчи моддасига мувофиқ якка тартибда ёки коллектив бўлиб ўзини-ўзи мудофаа қилиш ҳуқуқини амалга ошириш тариқасида ўзи лозим топган воситаларнинг ҳаммасини, шу жумладан, қуролли куч қўлланиш воситаларини ҳам ишга солиб, якка тартибда ёки шартнома қатнашчилари бўлган бошқа давлатлар блан келишиб туриб, ҳужумга учраган давлатга ёки давлатларга дарҳол ёрдам кўрсатиши лозим.

Бундай ҳолда шартнома қатнашчиси бўлган давлатлар халқаро тинчликни ва хавфсизликни тиклаш ҳамда сақлаб қолиш мақсадида зарур бўлган тадбирларни биргаликда кўриш ҳақида дарҳол бир-бирлари блан маслаҳатлашмоқлари лозим.

Шартнома Москва Кенгашида қабул қилинган Декларацияга биноан, шу шартнома қатнашчилари ўртасидаги битимга кўра, ажратиб бериладиган қуролли кучларнинг бирлашган қўмондонлигини вужудга келтиришни кўзда тутиши лозим. Яна шу нарса ҳам кўзда тутиладики, шартнома қатнашчилари ўз чегараларининг ва территорияларининг дахлсизлигини гарантияламоқ ва эҳтимол тутилган агрессиядан ўзларини ҳимоя қилишни та'минламоқ учун ўзларининг мудофаа қобилиятларини мустаҳкамлаш йўлида зарур бўлган бошқа тадбирларни ҳам бамаслаҳат амалга оширадилар.

Шартнома проектига кўра, унинг қатнашчилари ўзларининг умумий манфаатларига тааллуқли муҳим халқаро масалаларнинг ҳаммаси устида ўзаро маслаҳатлашиб турадилар.

Албатта, шартнома қатнашчилари бўлган мамлакатлар ўртасидаги ҳамкорлик фақат биргаликда мудофаа қилиш масалаларинигина ўз ичига олиб қолмасдан, шу блан бирга, иқтисодий ва маданий алоқаларни янада ривожлантириш ва мустаҳкамлаш масалаларини ҳам ўз ичига олади.

Империалистик давлатлар тузаётган блоклар ҳукмронлик қилиш ва бўйсундириш принципи асосида қурилмоқда. Шу блокларни ташкил этучи йирик империалистик давлатларнинг манфаатларига хизмат қиладиган блокларнинг моҳияти шунақадир. Шу давлатларнинг ҳукмрон доиралари ўзлари тузаётган агрессив ҳарбий гуруҳларга кичик мамлакатларни тортмоқдалар, уларнинг бундан мақсади—ўзларига одам резервлари олишдан, янги плацдармлар ва ҳарбий базалар барпо қилинишини та'минлашдан иборатдир. Шу блан бирликда, улар агрессив блоклардан шу иттифоқларда қатнашаётган ўз шерикларини сиёсий ва иқтисодий жиҳатдан ўзларига бўйсундириш учун фойдаланадилар. Ҳаммага ма'лумки, Шимолий Атлантик Иттифоқи тузилган вақтдан бери бу иттифоқда қатнашаётган мамлакатларнинг иқтисодий ва сиёсий мустақиллигига анча зарар етказилди. Шу агрессив блокда бош роль ўйнаётган Америка Қўшма Штатлари блокнинг бошқа қатнашчиларини ўзига тобора кўпроқ бўйсундирмоқда.

Бизнинг муҳокама қилишимиз учун тақдим этилаётган шартнома проекти бутунлай бошқа принципларга асосланган. Бир давлатнинг иккинчи давлат устидан, бир халқнинг бошқа халқ устидан ҳукмронлик қилиш принципи бизнинг давлатларимизга, халқларимизга ва ижтимоий тузумимизга бутунлай ёт бир нарсадир. Шартномамиз проекти давлат суверенитетига ҳурмат блан қараш ва ички ишларга аралашмаслик принципларига асосланади, бу эса бу ерда вакиллари қатнашаётган барча давлатлар ташқи сиёсатининг асосидир.

Ма'лумки, империалистик давлатлар тузаётган агрессив шартномалар бошқа давлатларнинг шу шартномаларга бемалол қўшилиши учун имконият бермайди. Бошқача бўлиши ҳам мумкин эмас, чунки агрессив шартномалар тузишдан мақсад ҳам шуки, бу шартномалардан бошқа давлатларга қарши фойдаланилади. Бундай шартномага Шимолий Атлантик пакти мисол бўлаолади.

Сизларнинг эсингизда бўлса керак, 1954 йил март ойида Совет ҳукумати Шимолий Атлантик шартномасида Совет Иттифоқининг иштирок қилиши масаласини манфаатдор мамлакатлар блан биргаликда кўриб чиқишни таклиф қилганида, АҚШ, Англия ва Франция ҳукуматлари бу таклифни рад қилган эдилар. Бу блан улар Шимолий Атлантик блоки Совет Иттифоқига қарши қаратилган агрессив блок эканлигини жаҳон жамоатчилик фикри олдида яққол кўрсатиб берган эдилар.

Дўстлик, ҳамкорлик ва ўзаро ёрдамлашиш тўғрисида бизнинг саккиз давлатимиз ўртасида тузиш учун таклиф қилинаётган шартнома проекти ёпиқ шартнома бўлмайди. Бу шартномага бошқа ҳамма давлатлар, ўзларидаги ижтимоий ва давлат тузумидан қат'и назар, қўшилишлари мумкин. Саккиз давлат шартномасининг бу хусусияти унинг мудофаа характеридаги шартнома эканлигини кўрсатади, шу шартнома асосида тузиладиган ташкилот ҳам мудофаа характеридаги ташкилот бўлади.

Дастлаб бир-биримиз блан консультациялар ўтказиш натижасида биз ҳаммамиз якдиллик блан шундай хулосага келдикки, дўстлик, ҳамкорлик ва ўзаро ёрдамлашиш тўғрисида шундай шартнома тузилиши шартнома қатнашчиларининг умумевропа коллектив хавфсизлик системасини вужудга келтириш йўлида бундан кейин бўладиган ҳаракатлардан уларнинг воз кечишини билдирмайди. Бу нарса шартнома проектида ўз ифодасини топган, чунки проектда, шартнома қатнашчилари умумевропа коллектив хавфсизлик системаси вужудга келтиришга ва шу мақсад блан коллектив хавфсизлик тўғрисида Умумевропа шартномаси тузишга бундан кейин ҳам муттасил ҳаракат қиладилар, дейилган. Шартномамизнинг проекти шунга асосланадики, Умумевропа коллектив хавфсизлик системаси барпо қилинган тақдирда саккизлар шартномаси Умумевропа шартномаси кучга кирган пайтдан бошлаб ўз кучини йўқотади.

Кенгашимизга тақдим этилган шартнома проекти Бирлашган Миллатлар Ташкилоти Уставининг мақсадларига ва принципларига тўла равишда мувофиқдир. Совет Иттифоқи ва, мен ишонаманки, кенгашнинг бошқа ҳамма қатнашчилари ҳам Бирлашган Миллатлар Ташкилоти Уставига қаттиқ риоя қилиш асосида биз ташкил қилаётган ташкилот халқаро тинчликни ва хавфсизликни та'минлашнинг самарали воситаси бўлиб қолиши учун бутун куч ва ғайратни сарф қиладилар.

Шартнома проектида айтилганки, аҳдлашучи томонлар халқаро тинчликни ва хавфсизликни та'минлаш мақсадини ўз олдига қўйган халқаро ҳаракатларнинг ҳаммасида самимий ҳамкорлик руҳида қатнашишга ўзларининг тайёр эканликларини билдирадилар ва шу мақсадларни амалга оширишга ўзларининг бутун кучларини бағишлайдилар.

Буерда вакиллари қатнашаётган давлатлар қурол-яроғларни ёппасига қат'иян камайтириш ва атом қуролини тақиқлаш тарафдори бўлиб келганлар ва бундан кейин ҳам муттасил шундай бўлиб қоладилар. Бизнинг бу Умумий интилишимиз шартнома проектида ўз ифодасини топди, чунки унда айтилганки, шартнома қатнашчилари қурол-яроғларни ёппасига камайтириш ҳамда атом, водород қуролларини ва ялпи қирғин қуролларининг бошқа турларини тақиқлаш ишида ҳамкорлик қилишни истаган бошқа давлатлар блан келишиб, қурол-яроғларни ёппасига камайтириш ҳамда атом, водород қуролларини ва ялпи қирғин қуролларининг бошқа турларини тақиқлаш учун самарали чораларни кўришга ҳаракат қиладилар.

Ўртоқлар! Агар биз ҳечбир тадбир кўрмай қўл қовуштириб ўтирганимизда эди, бу нарса империалистик лагерьга, албатта, жуда ёқиб тушган бўлур эди, улар эса зўравонлик позициясига таянган ўз сиёсатларини ўтказаберар, қуролланаберар ва ўз хоҳлаганларини ҳаммага қилдираберар эдилар.

Лекин зўравонлик позициясига таянучи сиёсат иккала учи ўткир таёқ сингари бир нарсадир. Агар бир томон ўзининг кучларини кўпайтираверса, иккинчи томон ҳам шундай қилишга мажбурдир. Бунинг натижасида, сиёсий тилда зўр бериб қуролланиш деб аталган ҳолат вужудга келади ва бу эса урушнинг бошланиб кетиши учун жиддий хавф туғдиради.

Биз зўравонлик позициясига таянучи сиёсат тарафдорлари эмасмиз. Биз урушга интилмаймиз, зўр бериб қуролланишни истамаймиз, биз қуролсизланиш соҳасида энг радикал тадбирларни ўтказиш тарафдоримиз. Ҳозирги вақтда ҳарбий мақсадларга сарф қилинадиган ресурсларни тинчлик мақсадларига, халқларимизнинг моддий фаровонлигини оширишга сарф қилишни ўзимиз учун афзалроқ деб билар эдик. Лекин, модомики бизга қарши ҳарбий блоклар тузаётган эканлар, мамлакатларимизни ҳарбий базалар блан қуршаб олаётган ва атом уруши очмоқчи бўлиб дўқ қилаётган эканлар, биз ҳаракатсиз қолишимиз мумкин эмас. Бундай шароитда биз жавоб чоралари кўришга мажбурмиз, бизнинг кенгашимиз ва биз қабул қилишимиз лозим бўлган қарорлар мана шундай чораларнинг биридир.

Москва Декларацияси, шунингдек шу кенгаш қатнашчилари ўртасида ўтказилган дастлабки консультациялар, вакиллари буерда қатнашаётган давлатлар герман милитаризмининг тикланишига ва империалистик давлатлар томонидан янги ҳарбий блоклар тузилишига жавобан ўз кучларини жипслаштиришга, ўзларининг дўстликларини ва ҳамкорликларини янада кўпроқ мустаҳкамлашга қат'ий бел боғлаганликларини кўрсатди.

Саккиз давлат ўртасида дўстлик, ҳамкорлик ва ўзаро ёрдамлашиш тўғрисидаги шартнома тузилиши блан тинчликсевар давлатларнинг тайёрланаётган агрессияни даф' қилиш мақсадида, Европада тинчликни ва хавфсизликни та'минлаш мақсадида биргалашиб ҳаракат қилишлари учун мустаҳкам фундамент қурилмоқда.

Совет Иттифоқи ҳукумати қат'ий ишонч билдириб айтадики, бу кенгашнинг қарорлари тинчлик, демократия ва социализм лагеридаги барча давлатларнинг хавфсизлигини та'минламоқ учун мустаҳкам негиз вужудга келтиради. Шу блан бирликда, бизнинг кенгашимиз Европада ҳам, бутун дун'ёда ҳам тинчликни ва хавфсизликни мустаҳкамлаш вазифаларини ҳал қилишда қўйилган муҳим қадам бўлади.

Европа давлатларининг Европада тинчликни ва хавфсизликни та'минлаш юзасидан чақирилган Варшава кенгаши

ВАРШАВА, 11 май. **(ТАСС махсус мухбири).** Кенгашнинг эрталабки мажлисида СССР делегацияси бошлиғи Н. А. Булганиндан кейин Чехословакия делегацияси бошлиғи В. Широкий нутқ сўзлади.

Чехословакия делегацияси, деди Вильям Широкий, халқаро аҳволнинг Совет Иттифоқи Министрлар Совети Раиси Н. А. Булганин томонидан қилинган муфассал анализига тамомила қўшилади ва Совет ҳукуматининг қурол-яроғларни камайтириш, атом қуролини тақиқлаш ва янги уруш хавфини тугатиш масалалари юзасидан қилган таклифларини табриклайди. Совет Иттифоқи ҳукуматининг бу янги ташаббуси барча халқларга бутун халқаро аҳволни анча яхшилаш, халқаро кескинликни юмшатиш, ер юзидаги барча мамлакатларнинг манфаатларига доир энг муҳим масалаларни ҳал этиш йўлини кўрсатади. Чехословакия ҳукумати Совет Иттифоқининг тинчлик йўлидаги куч-ғайратини қўллаб-қувватлашга, совет таклифларининг қабул қилинишига ва амалга оширилишига бор кучини сарфлайди.

Вильям Широкий Москва Кенгаши қатнашчиларининг бу кенгашда якдиллик блан хулосага келиб, Ғарбий Германияда милитаризмни тиклашни ва ремилитаризация қилинган Ғарбий Германияни агрессив блокларга жалб қилишни кўзда тутган Париж битимларининг ратификация қилиниши тинчликни сақлашга қарши қаратилган ва Европада янги уруш тайёрлашга қаратилган акт бўлади деб айтганликларини, Москва Кенгаши қатнашчилари бўлган давлатларнинг бундай ихтимолда ўз хавфсизликларини та'минлаш учун ва Европада тинчликни сақлаш манфаатларида зарур тадбирларни кўришга тайёр эканликларини билдирганликларини эслатиб, бундай деди:

Ғарбий Германияда милитаризм тикланиши ва Ғарбий Германия агрессив ғарбий блокларга жалб қилиниши блан Европада кескинликни умуман кучайтирадиган янги муҳим фактор, халқларнинг хавфсизлиги ва озодлигига таҳдид қиладиган фактор пайдо бўлади.

Париж битимлари ўтган йил октябрь ойида имзоланди, ўша вақтдан буён ўтган қисқа муддат Париж битимларининг тинчликка, мамлакатларимизнинг ва бошқа тинчликсевар мамлакатларнинг хавфсизлигига ҳамда мустақиллигига қарши қаратилган эканлигини халқларимизга тамомила аниқ-равшан исботлаб бериш учун кифоя қилди.

Чехословакия Республикаси ҳукумати, деди сўнгра Широкий, халқаро кескинликни юмшатиш сиёсатини, халқаро масалаларни музокаралар йўли блан ҳал этиш сиёсатини қаттиқ туриб амалга оширишни давом эттириш блан бирга шундай деб ҳисоблайдики, Париж битимлари ратификация қилинганлиги натижасида Москва Кенгашида кўзда тутилган тадбирларни кўриш, халқларимизнинг манфаатларини қўриқлаш учун, ўз хавфсизлигимизни қўриқлаш учун, Европада ва бутун дун'ёда тинчликни сақлаш учун ҳамма зарур ва муҳим тадбирларни кўриш жуда тўғри ва ниҳоятда зарурдир.

Бизнинг умумий жавобимиз—қат'ий ва муайяндир. Биз 1954 йил 2 декабрьда Москвада Декларация имзоладик. Бу Декларация Париж битимлари ҳақида бизнинг якдиллик блан билдирган нуқтаи назаримизни ифода қилади, бугун, я'ни Париж битимлари ратификация қилинганига доир ёрлиқлар сақлаш учун топширилгандан бирнеча кун ўтиши бланоқ, биз зарур тадбирларни кўриш тараддудидамиз.

Биз дўстлик, ҳамкорлик ва ўзаро ёрдамлашиш ҳақида Шартнома тузиш ва саккиз давлатимизнинг бирлашган қўмондонлигини ташкил қилиш масаласини муҳокама қилмоқ учун тўпландик. Чехословакия Республикаси ҳукумати дастлабки консультациялар вақтида бу тадбирлар Европадаги тинчликсевар мамлакатларнинг ўз миллий хавфсизлигига Париж битимларидан келиб чиқадиган таҳдидга тўғри ва эффектив жавоб бўлади деб ишонганлигини айтган эди.

Сўнгра Чехословакия делегациясининг бошлиғи қайд қилиб ўтдики, ҳозир кенгашда муҳокама қилинаётган дўстлик, ҳамкорлик ва ўзаро ёрдамлашиш тўғрисидаги шартнома чехословак халқининг манфаатларига ва эҳтиёжларига тамомила жавоб беради.

Бизнинг шартномамиз, деди у, Европадаги тинчликсевар мамлакатлари янада кўпроқ мустаҳкам жипслашганликларининг янги ифодасидир. 600 миллионли Осиё давлати, я'ни ўзининг вакиллари кузатучи сифатида музокараларимизда қатнашаётган Хитой Халқ Республикаси бизнинг куч-қувватимизни қўллаб-қувватлаётганлиги бу шартноманинг аҳамиятини янада оширади. Броқ, биз Ғарбнинг бекик агрессив блокларига қарама-қарши турган бекик, яккалаб қўйилган блок тузмаймиз. Бизнинг шартномамиз мамлакатларимизнинг хавфсизлигини та'минлайдиган, уларнинг агрессияга қарши бир-бирларини гарантия қиладиган мустаҳкам асос, тинч қурилишда ва тинчлик учун курашда уларнинг ҳамкорлик қилишини та'минлайдиган асос бўлибгина қолмай, балки Европадаги барча мамлакатларнинг тинчликни ва хавфсизликни та'минлашга бўлган интилишларининг мустаҳкам ва ишончли асоси, бутун Европада коллектив хавфсизликни та'минлашга бундан буён ҳам бўладиган интилишнинг асоси, жанжалли масалаларни музокаралар йўли блан ҳал этишга, ялпи қирғин қуролини тақиқлашга, қурол-яроғларни ялпи камайтиришга, барча давлатлар ўртасида тинч ва дўстона муносабатларга бўлган интилишларнинг мустаҳкам ва ишончли асосидир.

Дўстлик, ҳамкорлик ва ўзаро ёрдамлашиш тўғрисидаги шартнома Европадаги саккиз мамлакатнинг ғоят самимий ҳамкорлик қилиши учун мустаҳкам асос вужудга келтиради. Тинчлик душманларининг кирдикорлари ва ҳарбий тайёргарлиги дастлаб ана шу мамлакатларга қарши қаратилган. Совет Иттифоқи етакчилик қилаётган демократик лагерь мамлакатлари урушдан кейинги тараққиёт даврида ўзларининг тинчлик учун ва Европа халқлари ўртасида дўстлик учун энг изчил ва энг содиқ курашчи эканликларини кўрсатдилар.

Шартнома Европада тинчлик ҳамда хавфсизликни сақлаш учун бундан буён биргаликда олиб борадиган курашимизни мувофиқлаштириш соҳасидаги жуда зарур тадбирларни қонунлаштиради. Шартнома Европада янги уруш тайёргарлигига қарши, қайтадан тикланган герман милитаризмининг ҳарқандай кирдикорларига қарши, Ғарбдаги агрессив блокларнинг ҳарқандай планлари ва найрангларига қарши мамлакатларимиз томонидан бундан буён биргаликда олиб бориладиган курашнинг самарали ва қудратли қуроли бўлади.

Ғарбдаги блокларнинг қуролли кучларини ҳарбий жиҳатдан тайёрлаш ишлари жиддий суратда кучайтириб юборилганлиги муносабати блан мудофаа соҳасидаги ҳаракатларимизни координация қилиш, саккиз мамлакатимизнинг бирлашган қўмондонлигини уюштириш жуда катта аҳамиятга эгадир. Мамлакатларимиздан бирортасига қарши қуролли ҳужум бўлган тақдирда дарҳол ва ҳартомонлама ёрдам кўрсатиш мажбуриятини олишимиз—буюк умумий кучимизнинг ҳарқандай агрессорга қарши чиқиши учун мустаҳкам гарантия бўлади, Чехословакия ҳукуматининг фикрича, бу чора тамомила тўғридир.

Бирлашган қўмондонлик мамлакатларимизнинг қуролли кучларини бундан буён тузиш вақтида Улуғ Ватан урушининг тажрибасидан янада самаралироқ фойдаланиш учун гарантия беради. Бирлашган қўмондонлик қуролли қисмларимизга шу тарзда та'лим беришни та'минлайдики, ҳужум бўлиб қолган тақдирда бу кучлар мукаммал техникага эга бўлган душман устидан ғалаба қозонаоладилар. Бизнинг халқларимиз агрессиянинг ҳарқандай уринишини энг бошданоқ барбод этиш учун барча зарур куч ва воситаларга ҳардоим эга бўладилар, бунга ҳечким шубҳаланмаса ҳам бўлади.

Вильям Широкий дўстлик, ҳамкорлик ва ўзаро ёрдамлашиш тўғрисидаги шартнома Чехословакия республикасининг шу вақтгача ана шундай шартнома тузмаган дўст мамлакатлар блан иттифоқчилик муносабатларини янада кучайтиражаги ва мустаҳкамлаяжагини та'кидлаб, бундай деди:

Шу сабабдан, бизнинг янги иттифоқчимизни—Германия Демократик Республикасини Чехословакия ҳукумати ва бутун чехословак халқи номидан самимий табриклашга рухсат этинг. Бизнинг мамлакатимизни Германия Демократик Республикаси блан бирнеча йилдан буён мустаҳкам дўстлик алоқалари боғлаб келмоқда. Бу алоқалар тўхтовсиз мустаҳкамланмоқда ва кенгаймоқда. Ана шу қардошлик муносабатларимиз эндиликда шартномада ўзининг яққол ифодасини топади.

Широкий сўзини давом этдириб бундай деди: Дўстлик, ҳамкорлик ва ўзаро ёрдамлашиш тўғрисидаги шартнома Европадаги ва бутун дун'ёдаги тараққиёт учун жуда катта тарихий аҳамиятга эга бўлади.

Бу шартнома тинчлик ишининг ғалабаси учун, коллектив хавфсизликнинг Умумевропа системасини вужудга келтириш учун, халқаро масалаларни тинч ҳал этиш учун, мамлакатлардаги ижтимоий системаларнинг турлича бўлишига қарамай, мамлакатларнинг тотув яшашлари ва ҳамкорлик қилишлари учун биргаликда олиб бораётган курашимизнинг мустаҳкам негизи бўлаолади. Биз Европанинг бир-бирига қарши турган блокларга ажратиб юборилишига қарши бўлиб келдик ва бундан кейин ҳам қарши бўламиз. Коллектив хавфсизлик йўлигина Европадаги барча халқлар учун тўғри ва мақбул йўлдир, биз бунга қаттиқ ишонч ҳосил қилганмиз ва буни шу кунгача бўлиб ўтган воқиалар яққол исбот этди. Шу сабабдан бизнинг мамлакатларимиз коллектив хавфсизлик системасини вужудга келтиришга интилаётганликларини тантанали суратда та'кидламоқдалар. Коллектив хавфсизлик системаси Европадаги барча давлатларни, улардаги ижтимоий ва давлат тузумини қандай бўлишидан қат'ий назар, ўзида қатнаштириш принципига асосланади. Шартномамизнинг мақсади ва моҳияти давлатлардан бир группасининг иккинчи группасига қарши бекик блокини вужудга келтиришдан иборат эмас. Тинчлик ва халқлар хавфсизлигини та'минлашга қаратилган ҳаракатда биз блан бирлашишга тайёр турган барча давлатлар шартномага қўшилаоладилар. Бизнинг мамлакатларимиз ана шу шартнома асосида бундан буён ҳам Европадаги барча мамлакатларнинг тинчликка қаратилган интилишларини бирлаштиришга тинмай ҳаракат қиладилар. Шартномамизнинг мақсади ва моҳияти коллектив хавфсизликнинг Умумевропа системаси воситаси блан Европада тинчликни мустаҳкам суратда та'минлашдан иборат ва шундай бўлиб қолади. Бу мақсадга эришилганида шартномамиз ўзининг асосий моҳиятини, ўзининг кучини йўқотади. Австрия масаласи Европага тааллуқли очиқ проблемаларни ҳал этиш мумкин эканлигини ва қай тарзда ҳал этиш мумкин эканлигини кўрсатучи далил ва мисолдир. Бир-бирига қарама-қарши турган блоклар тузиш йўли блан ва айниқса зўравонлик қилиш сиёсати асосида бундай масалаларни ҳал этиш мумкин эмаслиги Австрия масаласида исбот қилинди. Зўравонлик қилиш сиёсати блан фақат бир натижага эришиш мумкин. Бу натижа вазиятдаги кескинликни кучайтиришдан, янги уруш хавфини оширишдан иборат бўлади. Аммо зўравонлик қилиш сиёсати блан халқаро миқ'ёсдаги проблемалардан бирontaсини ҳам ҳал этиш мумкин эмас. Москвада Совет ҳукумати ва Австрия ҳукумати делегациялари ўртасида тузилган битим бутун дун'ёда, жанжалли масалаларни ҳар икки томон яхши ният блан ҳаракат қилган тақдирда музокаралар олиб бориш асосида муваффақиятли суратда ҳал этиш намунаси, деб қаралмоқда. Агар шу кунларда Венада тўрт давлат элчилари ва Австрия вакиллари музокаралари ижобий натижалар блан тамом бўлса ва биз давлат шартномасини имзолаш арафасида турибмиз деган умидимиз ўринли чиқса, бу нарса зўравонлик қилиш сиёсатининг ҳимоячилари да'во қилаётганидек зўравонлик қилиш сиёсати натижаси бўлмай, балки даставвал, Совет Иттифоқининг тинчлик йўлида зўр бериб қилаётган ҳаракати натижасидир, Совет Иттифоқининг тинчликни сақлаш ва халқаро масалаларни ҳал этишга қаратилган қат'ий иродаси эриштирадиган ижобий натижаларнинг далилидир.

Австрия масаласи ҳал этилиши муносабати блан Ғарбий Германия ҳам Германия масаласини ҳал этиш вақтида агрессив блокларнинг манфаатларига ва зўравонлик қилиш сиёсатига таянмай, балки немис халқининг ҳаётий манфаатларини ва Европада тинчлик ўрнатиш манфаатларини асос қилиб олиш керак, деган ҳаққоний овозлар эшитилмоқда. Агар герман милитаризмининг қайтадан тикланишига йўл қўйилмаса бундай шароитда Германиядаги ғайритабиий аҳволга хотима бериш ва Германиянинг миллий бирлигини қайтадан тиклаш учун ҳозирда ҳам реал имконият борлигига шак-шубҳа йўқ.

Дўстлик, ҳамкорлик ва ўзаро ёрдамлашиш тўғрисидаги шартнома Европада агрессияга қарши қаратилган қудратли қуролдир. Бу шартнома айни вақтда халқаро масалаларни халқларнинг манфаатларини кўзда тутиб, тинчликни сақлаш ва келишув йўли блан ҳал этишнинг самарали қуролидир. Шу сабабдан бу шартнома халқларимизнинг манфаатларинигина эмас, балки Европадаги барча мамлакатларда яшовчи халқларнинг ҳам манфаатларини акс эттиради. Шартномамиздаги барча қоидалар халқлар ўртасидаги тинч муносабатларнинг асосий ва ҳамма томонидан танилган принципларига, давлатларнинг суверен тенглигини ўзаро ҳимоя қилиш принципига, бошқа давлатнинг ички ишларига аралашмаслик принципига, барча давлатларнинг тинчликни ва хавфсизликни сақлаш йўлида биргаликда ҳаракат қилишлари мажбуриятини олишларига, барча давлатларнинг ўз-ўзларини якка-якка ва коллектив бўлиб мудофаа қилишдан иборат ажралмас ҳуқуқига негизланади.

Шартнома БМТ Уставининг мақсадлари ва принципларига тамомила мувофиқдир. Бизнинг мамлакатларимиз ўзларининг халқаро муносабатларида куч блан таҳдид қилмаслик ёки куч ишлатмаслик мажбуриятини оладилар ҳамда халқаро тинчлик ва хавфсизликни таҳдид остида қолдирмаслик учун ўзларининг халқаро миқ'ёсдаги жанжалларини тинч йўл блан бартараф қилиш мажбуриятини оладилар. Улар халқаро тинчлик ва хавфсизликни та'минлаш мақсадини кўзда тутган халқаро миқ'ёсдаги барча ҳаракатларда самимий ҳамкорлик қилиш руҳида қатнашишга доим тайёрдирлар, ва ана шу мақсадларга эришиш учун ўз кучларини тўла сарф қиладилар. Улар бу ишда ҳамкорлик қилишни истаган бошқа давлатлар блан битимга келиб, қурол-яроғларни ёппасига камайтириш ва атом ҳамда водород қуролини, шунингдек ялпи қирғин қуролининг бошқа турларини тақиқлаш учун самарали чоралар кўришга ҳаракат қиладилар. Шартнома бизга ана шу мажбуриятни юклайди. Халқимизнинг иродаси биздан шуни талаб этади.

В. Широкий сўзининг охирида бундай деди: Чехословакия ҳукумати бутун чехословак халқи номидан айтадики, Чехословакия ҳукумати дўстлик, ҳамкорлик ва ўзаро ёрдамлашиш тўғрисида саккиз давлат ўртасида тузиладиган шартномани тамомила ёқлайди ва бу шартномадаги барча қоидаларни ҳамда бу шартномадан келиб чиқадиган мажбуриятларни қабул қилади, ана шу шартномага доим оғишмай амал қилади.

Шундан кейин Польша Халқ Республикаси делегациясининг бошлиғи, Министрлар советининг раиси Ю. Циранкевич баёнот берди. Ю. Циранкевич қуйидагиларни эслатиб ўтди: Москва Кенгашида қатнашган давлатлар Париж битимларининг ратификация қилиниши Европада тинчлик ҳамда хавфсизлик иши учун қандай оқибатлар келтиражагини жуда яхши билиб, аниқ-равшан декларация қабул қилдилар. Бу декларация қуролли кучларни уюштириш ва уларнинг қўмондонлигини ташкил этиш соҳасида биргаликда чоралар кўриш, шунингдек янги вазият рўй берган бир пайтда мудофаа қобилиятини мустаҳкамлаш учун зарур бўлган бошқа чораларни биргаликда кўриш кераклигини та'кидлайди.

Циранкевич бундай деди: Ҳозирги кунда тинчликни, мустақилликни ва чегараларнинг дахлсизлигини сақлаш юзасидан ўз халқлари олдида жавобгар бўлган ва Варшава кенгашида қатнашаётган ҳукуматларнинг муқаддас бурчи—биз Москва Кенгашида э'лон қилган тадбирларни қабул қилиш ва амалга оширишдан иборат.

Польша делегациясининг бошлиғи Ю. Циранкевич герман милитаризми Совет Иттифоқининг ғолиб кучлари олдида, тинчликсевар, эрксевар халқлар олдида таслим бўлганидан кейин ўтган ўн йиллик даврнинг якунларига тўхталиб, Польшанинг ташқи сиёсатида ана шу ўн йиллик давр Европадаги барча мамлакатлар блан, улардаги ижтимоий ва сиёсий тузумнинг қандай бўлишидан қат'ий назар, ҳамкорлик қилиш йўлида зўр бериб ҳаракат қилиш даври бўлганлигини кўрсатди. Аммо,—деди у,—биз Европада тинчлик учун олиб борган курашимизда ғарб давлатлари вакилларининг, биринчи галда Қўшма Штатлардаги ҳукмрон доираларнинг душманлиги ва совуқ муносабатларига доим дуч келдик. Ана шу доиралар поляк халқининг ҳаётий манфаатларига ҳамиша душманлик назари блан қарадилар.

Циранкевич ғарб давлатларининг сиёсати Польшага нисбатангина эмас, балки Европадаги барча халқларга нисбатан ҳам душманчиликдан иборат бўлганлигини та'кидлаб, сўнгра қуйидагиларни айтди:

(ОХИРИ ТЎРТИНЧИ БЕТДА)

Европа давлатларининг Европада тинчликни ва хавфсизликни та'минлаш юзасидан чақирилган Варшава кенгаши

(БОШИ УЧИНЧИ БЕТДА)

Ҳозирги вақтда Париж битимлари зўравонлик қилиш сиёсатининг, урушга олиб борадиган сиёсатнинг энг ёрқин ифодасидир. Поляк халқигина эмас, балки Ғарбий Европа халқлари ҳам аҳволга шундай баҳо бермоқдалар. Буни Франция ва бошқа мамлакатларнинг ҳукуматлари ҳалокатли Париж битимларини Қўшма Штатларнинг таз'йиқи блан ўз халқларига зўрлаб қабул қилдириш учун хилма-хил найранг ишлатиб зўр бериб ҳаракат қилишга мажбур бўлганликлари жуда яхши исбот этади.

Француз халқигина эмас, балки Ғарбий Европадаги бошқа халқлар ҳам қайтадан тикланган герман милитаризми хавф туғдираётганлигини кўриб турибдилар. Немис халқи ҳам бу хавфни кўриб турибди, Ғарбий Германиянинг ёшлари бу хавфни яққол кўриб турибдилар. Ғарбий Германия аҳолисининг кўпчилиги гитлерчилар вермахтининг қайтадан тикланишини истамаётганлигини исбот қилувчи садолар тобора қаттиқ эшитилмоқда.

Дарҳақиқат, дейди Циранкевич, Париж битимлари нимага олиб боради?

Милитарист кучлар қайтадан тикланмоқда, янги гитлерчилар вермахти вужудга келтирилмоқда. Бу вермахт дастлабки пайтда ички хавфсизлик отрядлари ва полициядан ташқари 500 мингдан ортиқ кишига эга бўлади. Бу кучлар ҳозирги замон ярог-аслаҳалари блан, шу жумладан ялпи қирғин қуроли блан та'минланади.

Халқларга ёлғондакам гарантиялар бериб, амалда эса Ғарбий Германияда ҳарбий саноатни ривожлантириш учун кенг имкониятлар очиб бермоқдалар. Қуролли кучлар сони анча тез кўпайтирилиши мумкин. Европа халқлари бундай гарантияларнинг хаёлий гап эканлигини ўтмишда кўп марта кўриб билдилар. Париж битимлари қарорларининг чалкаш системаси ана шу ҳужжатни агрессия сиёсати воситаси деб қаровчиларнинг ўз билганларича та'бирлашлари учун мўлжалланган.

Вермахтнинг бўлажак раҳбарларининг янги ҳарбий группировка вужудга келтирилишидан нималар кутаётганликлари тўғрисидаги гапларини мисол қилиб келтириб, Циранкевич бундай деди: қайтадан тикланган герман милитаризмининг кучлари фақат Шарққагина интиладилар, деб ва Шарқий Европа халқлари ҳисобига ўз хавфсизлигимизни та'минлаймиз, деб ўйловчи кишилар шубҳасиз янглишадилар. Ғарбий Европа халқлари ана шундай хаёлларга берилганликлари учун ўз мустақилликларидан ажралган эдилар. Совет Армияси томонидан гитлеризмнинг қат'ий мағлубиятга учратилганлигигина Европа халқларига ўз мустақилликларини қайтадан тиклаш имконини берди.

Циранкевич Париж битимларидан келиб чиқадиган хавфга тўхталиб яна бундай деди:

Польша ҳукумати халқ олдига масалани равшан ва кўндаланг қилиб қўяди: Париж битимларининг ратификация қилиниши натижасида герман милитаризмининг қайтадан тикланиш хавфи тамомила реал бўлиб қолади. Герман милитаризми поляк халқи учун жиддий хавфдир. Герман реваншистлари ерларимизни босиб олиб, мустамлакага айлантиришни хаёл қилмоқдалар, Гитлер Мозельдан Клайпедагача, Судетдан Уралгача бўлган йўлни босиб ўтишни хаёл қилган эди, герман реваншистлари ҳам шу йўлни босиб ўтишни хаёл қилмоқдалар...

Бундай хавф олдида бизнинг миллий манфаатларимиз биздан нимани талаб қилмоқда? Биз қўл қовуштириб, ревизионист Германия қайтадан тикланган ҳарбий машинасининг бизга, мамлакатимизга қарши ҳаракат қилиб келишини кутиб ўтиролармизми?

Соф виждонли ҳарқандай ҳукумат, деб сўзини давом этдирди Циранкевич, бундай аҳволда ҳаракат қилмай қолаолмайди. Халқнинг хавфсизлиги тўғрисида, унинг истиқболи ҳақида, унинг ғалабалари ва тинч меҳнати ҳақида ғамхўрлик қилиш, Европада тинчлик тўғрисида ғамхўрлик қилиш Польша ҳукуматидан хавфсизликнинг самарали методларини қидириб топишни талаб этади, токи оккупациянинг даҳшатли йиллари бундан буён ҳеч қачон такрорланмасин, Освенцим, Майданек ва бошқа ажал лагерьлари бундан буён ҳеч-қачон бўлмасин.

Санациянинг гитлерчиларга тарафдорликдан иборат хоинона сиёсати натижасида 1939 йилда Польша мустақиллиги реал мазмундан маҳрум гарантияларга қарам бўлиб қолган эди. Биз, ўз мустақиллигимизнинг реал мазмундан маҳрум гарантияларга қарам бўлиб қолишини истамаймиз.

Циранкевич айтдики, Польша тарихининг тажрибаларини э'тиборга олганда шу нарса равшанки, Польша ўз дўстларининг ёрдамини топаолади ва топиши лозим.

Циранкевич яна айтдики, бу дўстларнинг берадиган ёрдами реал ва конкрет ёрдамдир. Тўрт буюк давлат ўртасида Совет Иттифоқи энг бошданоқ бизнинг бирдан-бир самимий дўстимиз бўлиб келди ва бундан буён ҳам самимий дўстимиз бўлиб қолади. Совет жангчисининг қардошлиги ва фидокорлиги бизга озодлик келтирди ва бизни ҳалокатдан қутқазиб қолди. Урушдан кейинги оғир кунларда Польша ҳаётининг барча соҳаларида Совет Иттифоқи томонидан кўрсатилган ёрдам мамлакатни қайтадан тиклаш ишида биз учун жуда катта кўмак бўлди. Халқимиз ҳаётининг ана шу ёрдамдан баҳраманд бўлмаган бирорта ҳам соҳаси йўқ.

Циранкевич яна бундай деди: Биз Совет-Польша шартномаси блан бирқаторда ўн йиллик давр ичида Шарқий ва Марказий Европадаги бошқа мамлакатлар блан ҳам мудофаа иттифоқлари туздик. Бу мамлакатлар ўртасида бизга чегарадош бўлган қардош Чехословакия Республикаси блан тузган иттифоқимиз алоҳида роль ўйнайди. Демократия ва социализм мамлакатлари ўртасидаги иттифоқлар Болтиқдан тортиб бутун Европа орқали герман империализмига қарши тўсиқ вужудга келтирди. Биз ана шу тўсиқни кучайтиришни истадик. Биз 1945 йил 21 апрельда Москвада Польша-Совет шартномасини имзолаган вақтимизда И. В. Сталин шу тўғрида гапирган эди.

Сталин бундай деган эди: «Эндиликда ишонч блан айтиш мумкинки, немис агрессияси шарқдан ўраб олинган. Агар шарқдаги бу тўсиқ ғарбдаги тўсиқ блан тўлатилса, я'ни мамлакатларимиз ўртасидаги бу иттифоқ ғарбда иттифоқчиларимиз ўртасидаги иттифоқ блан тўлатилса, у ҳолда дадил айтиш мумкинки, немис агрессияси бутунлай кишанбанд қилинади ва немис агрессиясининг эркин ҳаракат қилиши осон бўлмайди, бунга шубҳа йўқ».

Урушдан кейинги йилларда АҚШ герман империализмини қайтадан тиклаш йўлида база вужудга келтириш, Европа давлатлари ўртасида герман империализмининг ҳукмрон бўлишини та'минлаш ва уни шарқда вужудга келтирилган тўсиққа қарши, СССРга, Польшага ва Европадаги халқ демократияси мамлакатларига қарши қаратиш учун қўлидан келган барча чораларни кўрганлиги натижасида герман милитаризмига қарши бўлган тўсиқ ғарбдаги тўсиқ блан тўлатилмаганлигини та'кидлаб, Циранкевич яна бундай деди:

Биз, халқаро жанжалли масалаларни ҳал этиш методи сифатида куч ишлатмаслик принципини қўлланиш учун қунт ва изчиллик блан курашиб келдик. Биз, халқаро жанжалли масалаларни ҳал этиш усули сифатида куч ишлатишдан воз кечдик. Биз бу принципни Бирлашган Миллатлар Уставида ва ўзимизнинг асосий қонунларимизда — конституцияларимизда баён қилдик. Бизнинг давлатларимиз ҳечқачон агрессив уруш бошламайдилар, аммо ҳечким, бизни куч ишлатиб таҳдид қилиш йўли блан бўйсинишга мажбур этамиз, деган умид блан ўзини алдамасин. Биз ўз ҳаётий ҳуқуқларимизга ҳечкимнинг бемалол қасд қилишига йўл қўймаймиз. Шу сабабдан, ўз иродамизни амалга ошириш учун, таҳдид қилаётган хавфга амалий суратда қарши туриш учун Польша Халқ Республикаси ҳукумати хавфсизлик, ҳамкорлик ва ўзаро ёрдамлашиш тўғрисидаги шартномада қатнашишга тайёр эканлигини билдиради. Бу шартнома ҳозирги кенгашимизда муҳокама қилинмоқда.

Бу шартнома суверен ҳуқуқларимизни қўриқлайди ва бу ҳуқуқларни ҳақиқий суратда гарантиялайди. Польша давлати бу шартномани имзолаш блан халқаро муносабатларда суверен ва тенг шерикдир. Шартнома ўзининг ҳамма қатнашчиларининг суверенитетини ўзаро ҳимоя қилишни гарантиялайди. Бу шартнома Польшанинг тарихида биринчи марта уни бошқа давлатлар блан кўп томонли мажбуриятлар воситаси блан боғлаб, Польша манфаатларининг ана шу давлатларнинг ўз манфаатлари бўлиб қолишига, шартномада қатнашувчи давлатлардан ҳарбирининг манфаатлари эса Польшанинг манфаатлари бўлиб қолишига шубҳасиз ёрдам беради.

Циранкевич бундай деди: тузилмоқчи бўлган шартноманинг энг муҳим хусусияти даставвал шундаки, бу шартнома бошқа бирон давлатга қарши қаратилган эмас, балки тинчликни ҳимоя қилиш ишида ўз кучларини бизнинг кучимиз блан бирлаштиришни хоҳлаган барча давлатлар бу шартномада қатнашаоладилар. Шимолий Атлантик пактидан, Ғарбий Европа Иттифоқидан ёки Шарқи-Жанубий Осиё пактидан бу шартнома шу блан фарқ қиладики, у стратегик позицияларни ва ҳужум қилиш учун қулай базаларни босиб олиш мақсадини кўзда тутмайди, бу шартнома бирор мамлакатга нисбатан диктат сиёсатини ишлатиш мақсадларига хизмат қилмайди. Мазкур шартноманинг ана шу пактлардан фарқи шундаки, у Ғарбий Европадаги бошқа давлатлардан бирортасини қуршаб олиш ёки ғафлатда қолдириш мақсадини кўзламайди, чунки бу шартнома урушни бирхил даражада душман кўрадиган ва тинчликни қадрлайдиган давлатларни қардошлик иттифоқига бирлаштирувчи шартномадир, агрессия хавфига, (бу хавфнинг қаердан бошланишидан қат'и назар) қарши қаратилган шартномадир.

Бу шартнома, деди у сўзини давом эттириб, бизнинг муносабатларимизга принципиал янгиликни киритади, шундай қилиб, мудофаа имкониятларимизнинг эффективлигини кўп марта оширади, чунки биз мудофаа механизмини яхшилаш ва мудофаа кучларимиздан энг яхши фойдаланишни та'минлаш мақсадида бирлашган қўмондонликни тузамиз.

Бирлашган қўмондонликдан кузатилган мақсад — мудофаа соҳасидаги ишларимизни мувофиқлаштириб олиб боришдан, мудофаа учун энг яхши шароит вужудга келтиришдан ва ҳужумни энг бошданоқ йўқотишдан ва ҳужум бўлган тақдирда миллий манфаатларимизни, суверенитет ва мустақиллигимизни ана шу йўл блан тўла равишда та'минлашдан иборат. Чегараларимизни мустаҳкам суратда жуда яхши ва самарали ҳимоя қилиш учун барча армияларимиз янги техниканинг энг янги муваффақиятларидан тўла фойдаланаоладилар. Жумладан, ҳаммамиз қудратли Совет армиясининг, улуғ ғалабалар армиясининг, мамлакатларимизни озод қилган армиянинг, қудратли илғор ҳарбий техникаси бўлган армиянинг тажрибаларидан фойдаланаоламиз.

Биз ана шу зарур чораларнинг ҳаммасини кўрганимиз ҳолда, ёппасига қуролсизланиш ва хавфсизликнинг умумий ташкилотини вужудга келтириш мақсадида бундан буён кўриладиган тадбирлардан воз кечиш ниятида эмасмиз, албатта. Тақдим этилган шартнома Бирлашган Миллатлар Ташкилотининг Уставига тамомила тўғри келади. Мазкур шартномада айтилишича, коллектив хавфсизликнинг Умумевропа ташкилоти вужудга келтирилиши бланоқ шартнома ўз кучини йўқотади.

Польша делегациясининг бошлиғи айтдики, мустаҳкам тинчликни та'минлаш учун кураш бундан буён ҳам давом эттирилади. Бу кураш атом ва водород қуролини тақиқлаш, ёппасига қуролсизланиш, уруш пропагандасини ва халқлар ўртасида адоватни тақиқлаш проблемаси каби жиддий ва муҳим масалаларни ўз ичига олади.

Польша Халқ Республикаси ҳукумати қуролсизланиш масаласи юзасидан кеча Лондонда СССР вакили БМТ Қуролсизланиш комиссияси Кичик комитетининг мажлисида тақдим этган янги таклифларни тамоммила ва бутунича табриклайди ҳамда қўллаб-қувватлайди. Бу таклифлар СССРнинг тинчлик сиёсатини изчиллик блан юргизаётганлигини янада ишонтирарли қилиб исботлайди.

Циранкевич айтдики, гарчи Варшава кенгаши Европа масалаларига бағишланган бўлсада, унинг қатнашчилари кейинги кунларда бошқа қит'аларда биз ўз кўзимиз блан кўрган муҳим воқиалар ҳақида индамай ўтаолмайдилар. Европадаги ситуацияни ва Европада тинчлик ҳақидаги масалани Осиё қит'асидаги ситуациянинг ривожланишидан ҳамда тинчликни сақлаш мақсадида кўрилаётган тадбирлардан ажратиб қўйиб кўриш мумкин эмас. Бандунгдаги конференция бу жиҳатдан, шубҳасиз, тарихий воқиа бўлди. Осиё ва Африка халқлари Бандунгда «зўравонлик позицияси» сиёсатига, ба'зи буюк давлатлар уюштираётган ҳарбий иттифоқлар сиёсатига, атом блан дўқ қилиш ва колониализм сиёсатига қат'ият блан қаршилик кўрсатаётганликларини яққол намойиш қилдилар. Улар ижтимоий-сиёсий системалари бошқа-бошқа бўлишига қарамай, тотув яшашга ва тинч ҳамкорликка бўлган иродаларини намойиш қилдилар.

Кейинги ҳафталарда Европада ҳам тинчлик сиёсати анча катта муваффақиятларга эришганлигини қайд қилиб ўтиш мумкин. Австрия ҳукумат делегацияси Москвада бўлган вақтда ғоят муҳим қарорлар қабул қилинди. Бу қарорлар қисқа муддатда давлат шартномаси тузишга ва австрия халқининг тўла суверенитетини тиклашга олиб келиши мумкин. Шубҳа йўқки, бу қарорларнинг садоси Австриядан ташқари жойларга ҳам, узоқ-узоқларга эшитилади.

Германия масаласига келсак, деди Циранкевич, биз қаттиқ ишонамизки, бу масала бутун Европанинг, шу блан немис халқининг ҳам ҳаётий манфаатларига жавоб берадиган тарзда узил-кесил ҳал этилади. Польша Германия блан уруш ҳолатини тўхтатди ва шундай қилиб, бутун немис халқи блан муносабатларини нормаллаштиришга интилаётганлигини яққол кўрсатди. Биз ишонамизки, немис халқи тарих тажрибасини эсда тутиб, герман милитаристларининг ҳокимиятни қўлга олишлари немис халқини фақат ҳалокатга ва бахтсизликка, гитлерчи ҳукмдорлар немис халқини дучор этганига қараганда ҳам каттароқ ҳалокат ва бахтсизликларга олиб келиши мумкин эканлигини тушуниб олади.

Польша делегацияси бошлиғи яна та'кидлаб ўтдики, янги шартномани буюк давлат — қудратли халқ Хитойи тамомила қўллаб-қувватламоқда, буни Москва ва Варшава кенгашларида Хитойнинг кузатувчиси иштирок қилганлиги, Москва конференциясида тақдим этилган бирдамлик Декларацияси исботлайди.

Ўз ақли-ҳушини йўқотиб ва урушқоқлик кайфиятига берилиб кетиб, ўзларини тинчлик лагеридан устун деб хаёл қилаётган кишиларнинг, деди Циранкевич, ҳафсаласи пир бўлади.

Поляк халқи шу нарсани жуда яхши тушунадики, деди у сўзини давом эттириб, таклиф қилинаётган шартнома бизнинг мудофаа имкониятларимизни иттифоқчиларимизнинг кучларини қўшиб кўпайтиради; бу шартнома туфайли Польшанинг Одер ва Нейсседаги чегараларини, мамлакатимизнинг хавфсизлигини ва мустақиллигини фақат поляк халқи ва унинг қуролли кучларигина эмас, балки озодлигимизни ва мустақиллигимизни ҳимоя қилишдан иборат умумий ирода блан бирлашган қудратли Совет Иттифоқи ва халқ демократияси мамлакатлари ҳам қўриқлайди. Бу шартнома туфайли Польшанинг Одер ва Нейсседаги иккинчи томонида биз блан биргаликда тинчликни герман милитаризмидан ҳимоя қилишга тайёр турган герман халқининг тинчлик кучлари туради.

Шу сабабли бу шартнома ҳарбир полякда ўз меҳнати, озодлиги ва ҳаётининг хавфсиз бўлиш ҳиссини оширади. Бу шартнома халқ хўжалигимизни ривожлантириш имкониятини беради, моддий ва маданий савиямизни юксалтириш соҳасида биз ўз олдимизга қўйган улуғвор вазифаларни ҳал этиш имкониятини беради.

Циранкевич тинчлик лагери мамлакатларининг сиёсати коллектив хавфсизликни амалга оширишга қаратилганлигини, шартнома ва уни янада кенгайтириш имконияти ана шу идеяга хизмат қилишини айтиб, ўз сўзининг охирида бундай деди:

Мен буерда қатнашаётган ҳукуматларнинг вакилларига ишонтириб айтишни истайманки, поляк халқи янги шартноманинг тарихий аҳамиятини тўла тушунади, поляк халқи бу шартноманинг қарорларини амалга ошириш учун куч қувватини аямайди ва ўз ҳукумати блан биргаликда озод халқларнинг буерда белгиланган ҳамкорлик принципларини кўз қорачуғидай сақлайди.

ЕВРОПАДА ТИНЧЛИКНИ ВА ХАВФСИЗЛИКНИ ТА'МИНЛАШ ЮЗАСИДАН ЕВРОПА ДАВЛАТЛАРИ ВАРШАВА КЕНГАШИНИНГ 12 МАЙДАГИ МАЖЛИСИ ТЎҒРИСИДА АХБОРОТ

ВАРШАВА, 12 май. (ТАСС). 12 майда Европада тинчликни ва хавфсизликни та'минлаш юзасидан Европа давлатлари Варшава Кенгашининг учинчи мажлиси бўлди.

Венгрия делегацияси бошлиғи, Венгрия Халқ Республикаси Министрлар Совети раиси Андраш Хегедюш раислик қилди.

Мажлисда Албания делегацияси бошлиғи, Албания Халқ Республикаси Министрлар Совети Раиси Мехмет Шехунинг, Руминия делегацияси бошлиғи, Руминия Халқ Республикаси Министрлар Совети Раиси Георге Георгиу-Дежнинг, Болгария делегацияси бошлиғи, Болгария Халқ Республикаси Министрлар Совети Раиси Вилко Червенковнинг баёнотлари тингланди.

Кенгашда Хитой Халқ Республикасидан кузатувчи, Хитой Халқ Республикаси Давлат Кенгаши Бош министрининг ўринбосари ва Мудофаа министри Пин Дэ-Хуай баёнот берди.

12 майда кенгашнинг ёпиқ мажлиси ҳам бўлди. Бунда бирлашган қуролли кучларни ташкил қилиш блан боғлиқ бўлган масалалар юзасидан армия генерали А. И. Антонов ахбороти эшитилди.

Тушдан кейин Кенгаш томонидан тузилган комиссияларнинг мажлислари бўлди.

Келгуси мажлис 13 майда бўлади.

ПОЛЬША МИНИСТРЛАР СОВЕТИНИНГ РАИСИ Ю. ЦИРАНКЕВИЧ ҲУЗУРИДА ҚАБУЛ МАРОСИМИ

ВАРШАВА, 11 май. (ТАСС). Бугун Польша Халқ Республикаси Министрлар советининг раиси Юзеф Циранкевич Европа давлатларининг Европада тинчлик ва хавфсизликни та'минлаш юзасидан чақирилган Варшава кенгашида қатнашувчи мамлакатлар делегациялари шарафига қабул маросими ўтказди.

Қабул маросимида СССР делегациясининг бошлиғи ССР Иттифоқи Министрлар Советининг раиси Н. А. Булганин, делегация а'золари: СССР Министрлар Совети раисининг биринчи ўринбосари, Ташқи ишлар министри В. М. Молотов, СССР Мудофаа министри Совет Иттифоқи Маршали Г. К. Жуков, Совет Иттифоқи маршали И. С. Конев ва совет делегациясининг бошқа а'золари, шунингдек Польша, Чехословакия, Германия Демократик Республикаси, Венгрия, Руминия, Болгария, Албания делегацияларининг бошлиқлари ва а'золари, кенгашда кузатувчи сифатида қатнашувчи Хитой Халқ Республикаси ҳукумати вакили ҳозир бўлдилар.

Ҳозир бўлганлар орасида Польша Бирлашган Ишчи партияси Марказий комитетининг биринчи секретари Б. Берут, Польша Халқ Республикаси Давлат кенгашининг раиси А. Завадский, ПБИП МК Сиёсий бюросининг а'золари, Польша Халқ Республикаси Давлат кенгаши ва ҳукуматининг а'золари, жамоат ташкилотларининг вакиллари ҳамда Польша ва четэл матбуоти вакиллари бор эди.

Қабул маросимида бирқанча мамлакатларнинг Варшавадаги элчихоналари бошлиқлари ва ходимлари ҳам ҳозир бўлдилар.

Самимий вазиятда ўтган қабул маросими вақтида нутқлар сўзланди.

СССРНИНГ БЕРЛИНДАГИ ЭЛЧИХОНАСИДА СОВЕТ ИТТИФОҚИ ҲУКУМАТ ДЕЛЕГАЦИЯСИ ШАРАФИГА ҚАБУЛ МАРОСИМИ

БЕРЛИН, 11 май. (ТАСС). СССРнинг ГДРдаги Фавқулодда ва мухтор элчиси Г. М. Пушкин бугун Совет ҳукумат делегацияси шарафига қабул маросими ўтказди. Совет ҳукумат делегацияси Германия фашизмдан озод қилинган куннинг 10 йиллиги байрами муносабати блан Германия Демократик Республикасига келган эди.

Қабул маросимида Совет ҳукумат делегациясининг раҳбари СССР Министрлар Совети раисининг биринчи ўринбосари, КПСС МК Президиуми а'зоси М. Г. Первухин ва Совет ҳукумат делегациясининг а'зоси, СССР Олий Совети Президиумининг секретари Н. М. Пегов ҳозир бўлдилар.

Немислар томонидан қабул маросимида Германия Демократик Республикаси президенти Вильгельм Пик, Германия Демократик Республикаси Халқ палатаси раиси вазифасини бажарувчи Г. Матерн, бош министр ўринбосарлари Г. Рау ва П. Шольц, ГБСП МК Сиёсий бюросининг а'золари, ГДР ҳукуматининг а'золари, Халқ палатаси ва ўлкалар палатасининг депутатлари, демократик партиялар ва оммавий ташкилотларнинг раҳбар арбоблари, ГДР ТИМининг мас'ул ходимлари, фан ва маданият арбоблари ҳозир бўлдилар.

Қабул маросимида меҳмонлар орасида дипломатия корпусининг а'золари бор эди.

Қабул маросими қатнашчилари учун совет сан'ат усталарининг кучи блан концерт қўйиб берилди.

Редактор З. ЕСЕНБОЕВ.

КОНСУЛЬТАЦИЯ

Маккажўхорини яхши парвариш қилайлик

Бу йил Тошкент области колхозларида турли сорт маккажўхори экилмоқда. Маккажўхори сортига қараб парвариш қилинади ва табақалаштирилган ҳолда йиғиштириб олинади. Апрельнинг охири, майнинг бошларида униб чиққан маҳаллий сорт тезпишар маккажўхори июль ойининг биринчи ўнкунлигида думбул бўлади. Агар ҳосил тез йиғиштириб олиниб июльнинг иккинчи ўнкунлигидан кечикмай ана шу сорт маккажўхори яна экилса, кузгача пишади ва иккинчи ҳосил олиниши мумкин.

Иттифоқимизнинг европа қисмидан келтирилган маккажўхори уруғи асосан ўртапишар сортдандир. Бу сорт маккажўхорилар июльнинг иккинчи ярмида думбул бўлади. Аммо келтирилган маккажўхори уруғи аралашиб кетган бирнеча сортлардан иборатдирки, буларнинг ҳосилга кириши ва етилиш муддатлари турлича бўлади. Бундай уруғликдан экилган маккажўхориларнинг энг тезпишар сорти қийғос етилгандагина йиғиштириб олиниши керак. Агар бу сорт маккажўхориларни экиб бўлмаган колхозлар ҳали ҳам бор бўлса, бу колхозлар маккажўхориларнинг ташқи кўринишига қараб аралашиб кетган уруғликларни бир-биридан ажратишлари ва мумкин қадар ҳарқайси сортни бошқа-бошқа участкаларга экишлари лозим.

Иттифоқимизнинг бошқа районларидан келтирилган маккажўхори июльнинг охиригача етилиши ва ундан силос қилиш учун яхши ҳосил олиш мумкин. Аммо иккинчи марта экилганда, бу хил маккажўхори думбул бўлиб, пишиб етилмайди.

Оржоникидзе районининг колхозлари чорвачилик институтидан 3 тонна кечпишар, аммо юқори ҳосил берадиган маккажўхори уруғини олдилар. Бу маккажўхори экилганда уни август ойининг биринчи ўнкунлигида йиғиштириб олиш мумкин. Бу хил маккажўхорини иккинчи марта экишганда, пишмай қолади, аммо ундан олинадиган бир ҳосил, тезпишар маккажўхоридан олинадиган икки ҳосилдан ҳам ортиқ бўлади. Бу сорт маккажўхори йиғиштириб олингандан кейин, унинг ўрнига беда экиш мақсадга мувофиқдир. Чунки беда текис ундириб олинса, ундан иккинчи йили эски беда поядагидай кўп ҳосил етишади.

Экин майдонида ўсимликни тўғри жойлаштириш ҳарқайси сортдан юқори ҳосил олишни та'минлайди. Тезпишар маккажўхори уруғи 60x60 ва 60x45 сантиметр қилиб экилганда, ҳар уяда 3 тупдан ўсимлик қолдириш зарур. 60x60 сантиметр схемада экилган ўртапишар сортлардан бўлганда уяда 2—3 ўсимлик қолдирилади, 60x60 ва 70x70 сантиметр схема бўйича экилган кечпишар маккажўхори ҳар уясида 2 тадан ўсимлик қолдирилади. Экин 60 сантиметрли қилиб торқаторлаб экилганда, тезпишар сортлардан қатор бўйлаб 15—18 сантиметрда биттадан ўсимлик, ўртапишар сортлардан 20—25 сантиметрда биттадан, кечпишар бўлганда 30—35 сантиметрда биттадан ўсимлик қолдирилади. Кўклигида ўриб едириш учун маккажўхори қалин экилиши лозим. Бу ҳолда маккажўхори кам сўта берса ҳам, лекин ялпи ҳосили кўп бўлади ва уни мол севиб ейди.

Маккажўхори экилган жойларда зарур миқдорда минерал ўғитлар ажратилиши лозим. Бу экинни селитра блан озиқлантириш фойдалидир. Тезпишар уруғликлар экилган ҳар гектар ерга 1—1,5 центнер, ўртапишар уруғликлар экилган ерларга 2—2,5, кечпишар уруғлик экилган ерларнинг ҳар гектарига 4—5 центнердан аммиак селитраси солиш керак.

Ўғит солинмаган ерларнинг ҳар гектаридан тезпишар уруғликда 80—120 центнер силос қилинадиган ҳосил олинса, шундай ерларга аммиак селитраси ёки бошқа азотли ўғитлар солинса 200—250 центнердан ҳосил йиғиб олиш мумкин, бу ҳолда маккажўхори 1,5 метр ва ундан баланд бўлиб ўсади, силос босиш учун 30—40 процент думбул беради.

Ўртапишар уруғликлардан ҳам ўғит солинган ерларда икки баравар кўп ҳосил олинади. Маккажўхори 2—2,5 метр баланд бўлиб ўсади, 350—400 центнергача силос босиш учун поя ва сўта олинади.

Кечки сортлар экилган ерлар яхши ўғитланса, маккажўхори 3, 4, 5 метргача баланд бўлиб ўсади, ҳар гектардан 800—1000 центнергача силосбоп ҳосил олинади ва бунда 20—25 процент сўта бўлади. Тошкент области шароитида кечпишар маккажўхорини ўғит блан озиқлантириб, яхши парвариш қилинса, ҳар гектаридан 60—80 центнердан дон олиш мумкин.

Экинга азотли ўғитларни мумкин қадар эртароқ солиш фойдалидир. Иккинчи марта экиладиган ерларда ўғит ер ҳайдаш олдидан солинса, янада яхши бўлади. Ўғит солиш бир ой кечикиб қолса унинг та'сир кучи 30—35 процент камаяди, гул вақтида ўғит солинган ерлардан ўғит солинмаган ерлардагига нисбатан 15—20 процент ортиқ ҳосил олинади, холос.

Агар ҳар гектар ерга 3 центнергача селитра солинмоқчи бўлса, бунда ўғитни бирйўла солиш фойдалидир. Азотли ўғитларнинг учдан бир қисмини ўсимлик попилтириғини тўкаётганда солиш керак. Қумлоқ, сув сингдирадиган ерларда ва ҳар гектарга 4—5 центнер ўғит солиш мўлжалланганда ана шундай қилинади. Броқ бу вақтга келиб ўғит солишда механизациядан фойдаланиш қийин бўлади, чунки маккажўхорининг бўйи ўсиб кетганликдан у ерга трактор киритиш мумкин бўлмайди.

Маккажўхоридан мўл ҳосил етиштириш учун уни вақтида суғориб туриш зарурдир. Тезпишар экинлар ҳосил даврида иккинчи марта, ўртапишар экинлар 3—4 марта ва тезпишар маккажўхорилар 5—6 марта суғорилади.

Ўсимлик бўйига ўсаётганда тупроқда нам сақлаш жуда муҳимдир. Ер нам бўлса, ўсимликнинг томири ривожланади. Шунингдек, ўсимлик попилтириғини тўкиб сўта чиқараётганда ернинг нами етарли бўлиши айниқса катта аҳамиятга эгадир. Бу вақтда ерда нам кам бўлса, думбулнинг суви қочиб пуч ҳамда ҳосили кам бўлади. Броқ захкаш ерларни кўп суғориш керак эмас, чунки бу ҳолда ўсимлик сарғайиб, ўсиши секинлашади. Айниқса шўр ерлар ортиқча суғорилганда, ўсимликка ва унинг ҳосилига зарар етказилади.

Ўсимлик квадрат-уялаб жойлаштирилган ерларда қатор ораларини ишлаш бутунлай механизациялаштирилиши керак. Бунда пахта майдонларида ишлатилган тракторлардан фойдаланилади.

Ўсимликнинг қатор ораларини мумкин қадар эртароқ культивация қилиш керак, бу эса ёввойи ўтларни йўқотиш ва намнинг яхши сақланишига сабаб бўлади. Шўр ерларда эса шўрнинг юзага тепмаслигига сабаб бўлади.

Қатор оралари биринчи марта ўсимлик 2—3 барг чиқаргандан кейин, учинчи марта ўсимлик 35—40 сантиметр ўсгандан кейин ўтказилади. Биринчи марта культивациянинг чуқурлиги 10—12 сантиметр, иккинчи марта 7—8 сантиметр бўлиши зарур. Иккинчи марта культивацияни, чуқур қилмасликнинг сабаби илдизга зарар етказишдан эҳтиёт қилишдир. Агар далада ёввойи ўтлар йўқ бўлса ва маккажўхори эркин ривожланаётган бўлса, қатор ораларини икки марта ишлаш кифоядир. Ўсимликнинг бўйи 60—70 сантиметрга етганда, яхшилаб чопиқ ўтказиш лозим. Бу иш ўсимлик илдизида униб чиқаётган бачкиларнинг йўқотилишини ҳам та'минлайди, илдизни ривожлантиради. Натижада маккажўхори бақувват бўлиб ўсади.

Маккажўхорини парвариш қилишда муҳим тадбирлардан бири қоракуянинг пайдо бўлишига қарши курашдир. Маккажўхори танасида қоракуя пайдо бўлиши блан у кесиб олинади ва 50 сантиметр чуқурликка кўмиб ташланади.

Маккажўхори попилдириқ чиқарган вақтда, айниқса бошқа жойлардан келтирилган ва Ўзбекистоннинг жазирама иссиғига ўрганмаган уруғликлар экилган жойларда қўшимча чанглатиш катта фойда бераётир. Бунда икки отлик киши узун арғамчининг учидан ушлаб, эгат оралаб икки томондан боради. Арғамчи маккажўхорининг рўвагига тегиб, уни силкитади. Шу усулда чанглатилган маккажўхори серсўта бўлади. Чанглатиш эрталаб ёки кечки салқин вақтида ўтказилиши лозим.

Баҳори маккажўхоридан юқори ҳосил олиш тадбирларини кўриш блан бирга, ундан иккинчи марта ҳосил олишга ҳам тайёргарлик ишларини олиб бориш лозим. Бунинг учун даставвал уруғлик тайёрлаш ва бор уруғликни яхши сақлашга эришиш зарур. Уруғликни намлатмаслик, қурт туширмаслик, сичқонга едириб қўймаслик чораларини кўриш керак.

Экишдан икки ҳафта илгари уруғликнинг сифати текширилади. Экишдан 4—5 кун олдин уни офтобда қизитиш зарур. Айниқса униши қийин бўлган уруғликларни офтобда қизитиш катта аҳамиятга эгадир. Экин майдонида қоракуя пайдо бўлмаслиги учун ҳар центнер уруғлик 100 грамм гранозан блан дориланиши, уруғликка сичқон теккан бўлса, бундай уруғликнинг ҳарбир центнерига 200—400 грамм ҳисобида 12 процентли гексохлоран блан дориланиши лозим. Иккинчи марта маккажўхори экиладиган участкалар олдиндан тайёрланиши, бундай ерларга тезпишар ва ўртапишар маккажўхори экилиши керак. Шунингдек, эртаги сабзавот ўрнига ҳам маккажўхори экилади.

Иккинчи марта маккажўхори экканда меҳнатни тежаш ва парваришни яхшилаш учун экин асосан квадрат-уялаб экилади, машина блан экиш мумкин бўлмаган жойлар квадрат усулда маркеровка қилиниб, қўлда экилади.

Маккажўхори иккинчи марта мумкин қадар эрта экишга ва июль ойининг бошларида ўсимликнинг униб чиқишига эришиш зарур. Бунда ҳосил кўп бўлади. Биринчи экилган маккажўхорини йиғиштириб олиш вақтида экин иккинчи марта экилиши олдидан ерда нам етарли бўлишига э'тибор қилинади. Агар ер қуруқ бўлиб нам қочган бўлса, уни экиш бланоқ жилдиратиб суғориш лозим. Июль ойида экилган маккажўхори 4—5 кундаёқ униб чиқади.

Бу йил областимизнинг ҳарбир колхози келгуси йилда ҳам экиш учун етарли даражада уруғлик тайёрлаб қўйиши лозим. Бунинг учун энг яхши участкалар уруғлик етиштиришга ажратилади. Уруғликка қолдирилган ерлар маккажўхори думбул бўлган вақтда қўшимча равишда яна суғорилади.

Уруғлик учун ажратилган маккажўхори батамом пишиб етилгандан кейингина йиғиб олинади. Энг баланд ўсган маккажўхоридан йиғиб олинган сўталар уруғлик учун алоҳида сақланади. Бу эса келгуси йилда шу хилдаги уруғликдан кўп ҳосил олишни та'минлайди. Уруғлик учун ажратилган сўталар қуруқ ва ёмғир тегмайдиган жойларда, сўта ҳолича, шамоллатиб туриладиган биноларда сақланади.

В. МАССИНО,
Қишлоқ хўжалик фанлари кандидати.

ТЕАТР ВА КИНОЛАРДА:

ҲАМЗА НОМЛИ ТЕАТРДА — 13/V да **Қутлуғ қон**, 14/V да **Юрак сирлари**.

НАВОИЙ НОМЛИ ТЕАТРДА — 13/V да **Флория Тоска**, 14/V да **Гулсара**. СССР халқ артисти, Сталин мукофоти лауреати **Ҳалима Носирова** ва бошқалар қатнашади.

МУҚИМИЙ НОМЛИ ТЕАТРДА — 13/V да **Тоҳир ва Зуҳра**, 14/V да **Азиз ва Санам**. Ўзбекистон ССР халқ артисти **Маҳмуджон Ғафуров** ва бошқалар қатнашади.

«РОДИНА», кичик НАВОИЙ номли, «ЁШ ГВАРДИЯ», кичик «ИСКРА», «ЎЗБЕКИСТОН», «ЎЗБЕКИСТОН 25 ЙИЛЛИГИ» кинотеатрларида — янги бадиий фильм **Сўна**.

НАВОИЙ номли кичик — эрталаб соат 10 ва 11 да **Аргентинадан Мексикагача**.

«РОДИНА» — кеч соат 10 да **Сиз блан қайдадир учрашган эдик**.

«ЁШ ГВАРДИЯ», «КОМСОМОЛ 30 ЙИЛЛИГИ» кинотеатрларида — кеч соат 10 да **Михайло Ломоносов**.

РЕДАКЦИЯ ВА НАШРИЕТ АДРЕСИ: Тошкент, «Правда Востока» кўчаси № 34 **РЕДАКЦИЯ БЎЛИМЛАРИНИНГ ТЕЛЕФОНЛАРИ:** коммутатор—36334 ва 33262 орқали Партия турмуши бўлими — 136. Пропаганда бўлими — 136. Совет қурилиши бўлими — 135. Маданият бўлими — 132. Адабиёт ва сан'ат бўлими — 39040. Қишлоқ хўжалик бўлими — 135. Саноат ва транспорт бўлими — 132, Хатлар бўлими — 132, Секретариат — 34048, Э'лонлар бўлими—38142.

Р. 04839. «Қизил Ўзбекистон», «Правда Востока» ва «Ўзбекистони сурх» бирлашган нашриётининг босмахонаси. Нашр. № — 143?